

REAL ACADÈMIA DE CULTURA VALENCIANA

**EL PRONOM *NE*
EN LA LENGUA VALENCIANA:
UNA APROXIMACIÓ COGNITIVA**

DISCURS LLEGIT EL DIA 15 DE DECEMBRE DE 2021
EN LA SEUA RECEPCIÓ COM A ACADÈMIC DE NÚMERO PER

L'ILM. SR. EN MIQUEL ÀNGEL LLEDÓ CARDONA

I CONTESTACIÓ DE L'ACADÈMIC DE NÚMERO DE LA REAL
ACADÈMIA DE CULTURA VALENCIANA

ILM. SR. EN LEOPOLDO PEÑARROJA TORREJÓN

VALÈNCIA, 2021

© Miquel Àngel Lledó, València, 2021

Real Acadèmia de Cultura Valenciana
| www.racv.es | www.llenguavalenciana.com

Producció editorial: Foment de les Lletres Valencianes-L'Oronella
| www.oronella.com | info@oronella.com

Maquetació: Juli Amadeu Àrias i Burdeos

ISBN: 978-84-123089-8-3
Depòsit legal: V-3752-2021

Als dos millions de valenciaparlants, encara en el segle XXI,
per damunt de tot i a pesar de tot.

«Es mi más alta industria,
la que hermana
la apariencia del mundo, con el método
de ver la realidad mi parecer.
He llamado sintaxis
al arte de casar todo con todo».

Carlos Marzal, *Ánima mía*

EL PRONOM *NE* EN LA LLENGUA VALENCIANA: UNA APROXIMACIÓ COGNITIVA

Excelentíssim Senyor Decà,
Ilustríssims Senyors Acadèmics,
Distinguides Autoritats,
Patrons i Amics de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana,
Senyores i senyors, amics i amigues,

1. PREÀMBUL

Quan escomencí a redactar este discurs, conscient de la responsabilitat que suponia la seua llectura en un lloc tan emblemàtic com la Llonja, en motiu d'un nomenament sumament ilusionant, pero otorgat més pronte per l'unànim benevolència dels senyors acadèmics que pels meus humils mèrits, m'enrecordí del relat de Julio Cortázar *Instrucciones para dar cuerda al reloj*. Llavors pensí que no em feen pròpiament un obsequi al concedir-me el gran honor de passar a formar part d'esta institució, sino que, en realitat, com el rellonge del conte, me convertia yo en regal per a la cerimònia, oferit casi en sacrifici, assamarrat per les obligacions que comportava l'escriptura d'un text a l'alçada d'un solemne ingrés en esta casa. Ara be, com desvela el certer aforisme de Josep Cubells, el full en blanc pot ser mur, pero també porta; i, mentres imaginava cavilós cóm podria omplir el buit de la pàgina que em mirava inquisidora des de la pantalla de l'ordenador, compreguí que la clau que em permetria obrir el pany de la paraula a soles la trobaria recurrent el camí agraït de la memòria: cada vivència en les persones que m'han fet possible el plaer de poder estar hui ací, davant de tots vostés, seria una passa que enllaçaria en la següent rememoració, duent-me de la mà pel preàmbul del discurs. S'escomençaren a despertar aixina els recorts i me vaig vore a mi mateixa, anys arrere, acodint a les classes de la Facultat de Filologia duent baix del braç una carpeta a on havia retallat i pegat en la solapa, rudimentàriament, en paper de celo, l'escut d'esta real institució, a la que llavors ya admirava.

Pero he de remontar-me més encara en el temps i mamprendre per donar les gràcies a ma mare pels llibres que em regalava en motiu dels natalicis, a ma germana major per iniciar-me en la llectura de les sèries

jovenils de l'època i, sobretot, a mon pare Miguel per llegir-me per les nits un capitulet de *Platero y yo* com a conte de bona nit. Ad ell he d'agrair-li infinitament haver conformat una nutrida biblioteca, composta per més de cincmil volums, que despertà en mi l'amor per les lletres; també he d'agrair-li que fora client habitual de París-Valencia; un client tan destacat, que un bon dia, quan m'acostí a la llibreria preguntant-los cóm contactar en Leopoldo Penyarroja, a qui seguia fervorosament per la seua producció investigadora, no pogueren negar-se i acabaren proporcionant-me el seu telèfon. Recorde també els nervis de la primera cridada i l'ilusió del viatge a la Vall d'Uxó per a plantejar-li un bon grapat de qüestions que m'havia suscitat el seu llibre *El mozárabe de Valencia*. L'impacte d'esta obra fon tan gran que vaig decidir d'immediat matricular-me en els cursos d'àrap de l'Escola Oficial d'Idiomes per a entendre millor els eixemples que figuraven en ella i poder consultar de primera mà les edicions aràbigues dels documents. I, al remat, el pas per eixe centre resultà decisiu en ma vida, ya que va fer que anys més tart, inspirat precisament pel meu professor d'àrap, se m'ocorreguera presentar-me a les oposicions per a l'ensenyança de llengües estrangeres. Per tant, moltes gràcies, Leopoldo, per tantes coses: per rebre'm en l'institut de la Vall quan encara era un desconegut o per dirigir els meus interessos cap al llatí i l'àrap. L'última, casi res, propondre'm com a acadèmic: l'ilusió que senc és proporcional a l'admiració pel promotor i per la pròpia institució. Gràcies, igualment, per fer-li costat en la seua proposta, a la doctora Amparo Cabanes, professora de l'Universitat de València i eminent paleògrafa, i al doctor José Vicente Gómez Bayarri, en qui tinguí el plaer de treballar conjuntament en l'edició del *Dietari del capellà d'Alfons el Magnànim* per a l'Oronella, quan yo era un estudiant universitari un poc bohemí, que em fea dir Josep Giner.

Encara he d'afegir un tercer motiu que augmenta l'entusiasme pel nomenament. I és l'honor que supon rebre la medalla número trentaú que deixà vacant, ni més ni manco, que un home bo i sabi com el franciscà Benjamí Agulló Pasqual. El pare Agulló ingressà com a acadèmic en 2008: naturalment, un 3 de març, dia de la Llengua Valenciana, i ocupà la plaça fins a la seua mort el 30 de giner de 2021.

Naixcut en Cocentaina el 19 de maig de 1930, fea goig sentir-lo parlar el seu valencià natiu de la comarca del Comtat, tan ric i pur, en una dolçor que li brollava no a soles de la llengua en la que s'expressava, sino sobretot, de la pau espiritual que amerava les seues paraules.

Fer justícia a la seua figura requeriria realment un estudi monogràfic, puix els seus mèrits no caben en un discurs: haurem de conformar-nos en oferir unes llaugeres pinzellades per a intentar proporcionar una idea aproximativa de la seua dimensió.

Diplomat en Sicopedagogia, Archivística i Conservació de Biblioteques, fon Superior de la província franciscana de València, Aragó i Balears des de l'any 1982 fins a 1988 i eixercí com a visitador general de les províncies de Granada, Catalunya i de la casa Cardenal Cisneros de Madrid.

Va ser membre del Capítul General de l'Orde Franciscana, del Consell del Presbiteri i del Sínodo Diocesà de València; de la Comissió d'Història Franciscana d'Espanya i Portugal; de l'Associació d'Archivers Eclesiàstics d'Espanya; de l'Associació de Bibliotecaris, Archivers i Responsables de Patrimoni Franciscà, i de la Junta de Govern de la Conferència de Religiosos de la Comunitat Valenciana. Publicà numerosos treballs de temàtica històrica i religiosa i fon redactor del *Archivo Ibero-Americano*.

Com a reconeiximent pel seu amor incondicional per València fon condecorat en la Creu de la Confraria de la Almoïna de Sant Jordi dels Cavallers del Centenar de la Ploma i nomenat Membre Honorari de l'Associació de Cronistes del Regne de València. La seua militància valenciana i valencianista és una constant en sa vida: guanyador dels Jocs Florals de 1998, fon també membre de la Confraria del Sant Càlç, de l'Associació d'Escriptors en Llengua Valenciana i del propi Lo Rat Penat.

Pero, per damunt de tot, per a mi és l'autor dels llibres que em permeteren conèixer a fondo la figura del fundador de la nostra normativa, l'insigne Lluís Fullana i Mira. A través dels estudis llingüístics d'Agulló, com *Criteris filològics del pare Fullana en els anys 1918 i 1919* (Lo Rat Penat, 2002) i dels seus treballs biogràfics, entre els que destaquen *El Pare Lluís Fullana, home d'estudi* (Lo Rat Penat, 1990) i, sobretot, *Biografia de Lluís Fullana i Mira* (Lo Rat Penat, 1998), vaig tindre notícia, per eixemple, de la notable contribució del gramàtic de Benimarfull a l'elaboració del *Diccionari Català-Valencià-Balear*, de les seues incursions com a guioniste de cine o de la seua funció de confessor real. Gràcies, pare Agulló, per obrir-me els ulls i fer-me entendre que Fullana fon un home cult, considerat pels seus contemporànus com el llingüiste més competent del moment i no un simple flaret voluntariós, com proclamen des d'alguns sectors de l'Universitat de València, tirant-se terra als seus propis ulls: ¡dir que era un

home sense preparació, precisament d'ell, que fon el primer professor en ocupar la càtedra de Llengua Valenciana en eixa universitat!

En el seu ingrés en la RACV, Agulló realisà una dissertació sobre una assunt ben actual i atractiu per als assistents: la relació de Fullana en la nostra institució. En el meu cas, el discurs versarà també sobre un tema filològic, pero, he d'advertir que prou especialisat i segurament no tan abellidor per al públic general. No obstant, l'elecció no és caprichosa. Si he triat un aspecte tan específic com l'anàlisi cognitiu del pronom *ne* en valencià és per l'ineludible necessitat de donar conte de l'estructura gramatical de la nostra llengua des d'una perspectiva netament valenciana, a l'hora que incardinada dins de les noves tendències internacionals de la llingüística, que busquen no tant descriure el llenguatge com explicar predictivament el seu funcionament. Per les particulars condicions socials que patim, els estudis sintàctics pròpiament valencians han permaneixcut al marge de la gramàtica generativa chomskiana dominant en el panorama internacional des dels anys 60. I ya no podem permetre-nos quedar-nos fòra de les corrents llingüístiques actuals. En unes atres paraules: o expliquem nosatres el funcionament de la llengua valenciana com a ent autònom o nos l'explicaran des de fòra de manera interessada per al seu propòsit assimilador.

2. PLANTEJAMENT DE LA QÜESTIÓ: UNA PERPLEXITAT SINTÀCTICA

Quan s'ocupen del pronom *ne*, les gramàtiques valencianes tendixen a establir un detallat inventari d'usos, enumerant les condicions, prou heterogènees, d'aparició del clític. Est enfocament ve determinat en gran mida pel fet que el castellà no coneix actualment el pronom,¹ encara que és habitual en diverses llengües romàniques com l'italià, el francès o l'aragonés, i que unes atres més distants com l'holandés o el chec també disposen d'un clític partitiu. D'esta manera, se pot detectar immediatament a un castellarparlant quan s'expressa en llengua valenciana per les incorreccions que comet en l'ús de *ne* en enunciats com ara *Vullc pa, ¿me dones un poc?*, en conte de *¿Vullc pa, me'n dones un poc?*

En canvi, la seua heterogeneïtat sintàctica ha suscitat més pronte poca atenció, almenys entre la lliteratura pròpiament valenciana. Resulta que tenim uns pronoms específics per a la funció de subjecte (*yo, tu, ell, ella, nosatres, vosatres, ells, elles, vosté, vostés*), uns atres per a la funció d'objecte directe (*el, la, els, les*) i un tercer grup diferent, almenys en singular, per a la d'indirecte (*li, els*). Ademés, el valencià manté clarament vigent esta especialisació, ya que desconeix la confusió de cas, front als fenòmens generalisats de *loísmo, laísmo* i *leísmo* característics de l'espanyol. I, no obstant, a pesar d'esta minuciosa distinció, disponem d'un pronom *ne* que eixercix la funció d'objecte directe (*Posa-me'n cinc*), pero també la de subjecte de certs verps intransitius (*N'han creixcut uns quants*). Naturalment, les gramàtiques valencianes sí diferencien entre usos subjectius i objectius de *ne*, pero generalment no s'escabucen en l'explicació de per qué un mateix pronom aglutina dos funcions sintàctiques bàsiques no a soles diferents, sino inclús, com vorem més avall, opostes des d'una perspectiva cognitiva.

1 El castellà migeval i renaixentiste coneixia la forma *ende* en una distribució d'usos parcialment coincident en la del valencià *ne*. Vore Melián García (1994: 245-262).

En el present treball mirarem d'analitzar el funcionament de *ne*² adoptant un enfocament perceptiu que nos permeta entendre el comportament del clític d'una manera global, capaç de donar conte unitàriament de la seua variada distribució funcional a partir de conceptes generals com els de referència inclusiva i exclusiva o l'oposició entre agentivitat i ergativitat. D'esta manera se pretén tractar homogéneament tant el valor prototípicament partitiu que té en *Dona-me'n cinc* com l'indicació de l'orige de l'event de *Me'n vaig* i, a l'hora, explicar els motius pels quals la cliticisació de *ne* opera tant sobre objectes com sobre subjectes i, dins d'estos, únicament sobre un grup molt específic, el dels verps inacusatius o ergatius (*Abans no tenia canes, pero en poc de temps li n'han eixit moltes*).

2 Nos referirem al pronom per la seua forma plena *ne*. Per a una descripció detallada dels contexts que determinen o favorixen l'aparició de les variants apostrofades i de la forma invertida, ben habitual, vore la *Nova Gramàtica de la Llengua Valenciana* (2015: 332-335).

3. DISTRIBUCIÓ FUNCIONAL DE *NE*

Com havem senyalat, una característica primordial del pronom *ne* és l'aparent heterogeneïtat de la seua distribució funcional. Esta diversitat ha rebut un tractament desigual dins dels estudis estrictament valencians: la *Gramàtica de la Llengua Valenciana* de Fontelles, Lanuza i García deixa de banda una de les funcions bàsiques encarnades per *ne* com és la de subjecte de verbs intransitius (*Ne vindran molts*) i, en canvi, inclou la de circumstantial de procedència, matisant convenientment que es troba en vies d'extinció: “¿Quan tornarem del poble? *En* (del poble) tornarem el dijous” (1996²:170). La *Gramàtica Normativa de la Llengua Valenciana* de Guinot (1987: 230), en canvi, reputa est últim us com a arcaic. La caracterisació de l'excelent llingüiste d'Artana, resulta, com és tònica habitual en la seua obra, clara i completa, arreplegant adequadament les principals funcions sintàctiques del clític. Per la seua banda, la gramàtica de Fullana (1915: 232) a soles s'ocupa tangencialment del pronom, pero té el mèrit de subrallar el seu caràcter adverbial, ya senyalat anteriorment per Nebot (1894: 106-107); un traç, que, com vorem més avall, resulta essencial per a entendre el seu comportament.

Des de l'atra vora, la *Gramàtica Normativa Valenciana* de la AVL (2006:181-182), establix, excepcionalment, una taxonomia funcional més ampla que la de la pròpia *Nova Gramàtica*³ de la RACV (2015: 356-361), la qual, per la seua banda, aborda qüestions clau com les condicions d'aparició de la preposició *de* davant dels complements adjectius (*Se semaren algunes tomaques, pero n'han eixit algunes noves / No tinc olives negres, pero sí en tinc de verdes*), si be potser necessitaria una reformulació en futures edicions per a descriure més clarament quin concepte de partitivitat aplica. En canvi, l'obra de la AVL no pot aprofitar de referència, ya que inclou un bon grapat de funcions actualment alienes a la llengua valenciana.

Circumscriuint-nos als usos propis valencians vius, podem resumir les funcions de *ne* arreplegades per les diverses gramàtiques en les següents:

1. En valor partitiu, pronominalisa un sintagma nominal d'objecte directe que indique una quantitat indefinida: *Menja figues*→*Ne menja* (*ne=figues*); *Yo tinc poca gana, pero ell ne té molta* (*ne=gana*); *No queda casi llimonada, compra'n més esta vesprada* (*'n=llimonada*)...

3 La citarem abreviadament com a NGLV.

El pronom substituïx al núcleu i als complements del sintagma (*Ha preparat arròs rossejat i n'he menjat tant que tinc mal de panxa: n'=arròs rossejat*) o únicament al núcleu (*Ya teníem oli de girasol, pero yo en volia d'oliva: en=oli*). Com senyalen la gramàtica de la AVL (2006: 181) i la *Gramàtica del català contemporani*⁴ (2002²: 1378), el pronom no substituïx mai als quantificadors, segons s'observa en els exemples anteriors.

2. En les mateixes condicions del punt 1, pronominalisa també el subjecte de determinades construccions: essencialment, de les estructures intransitives dels verps inacusatius i de la veu passiva, tant perifràstica com pronominal: *L'última volta no hi havia casi neu en Moixent, pero hui sí que en trobarem perquè esta semana n'ha caigut a cabaços; Arreplega les cartes del buçó, que n'han aplegat unes quantes*.

3. També en funció partitiva, pronominalisa el complement preposicional encapçalat per *de* de les funcions sintàctiques especificades en els punts anteriors (objecte directe i subjecte de construccions inacusatives): *Ad ella li has posat molt de sucre i a mi no me n'has deixat gens (n'=de sucre)*. En este punt convé destacar l'aparició obligatòria del pronom en les construccions predicatives del verp *ser* del tipus *Hui ne serem molts en el dinar*, desconeguda en català (GCC 1378, nota 24).

4. Coapareix junt al pronom reflexiu en els verps de moviment, marcant l'orige de l'esdeveniment: *Vine-te'n al poble uns dies; Me'n vaig d'ací; No te'n puges a la figuereta...* Se podrien assimilar ad este grup els casos de cliticisació de complement de règim de verps pronominals quan no indiquen un orige físic, sino psicològic, com l'exemple de Guinot (1987: 230), de vitalitat reduïda, *Tindria que esglayar-me d'aixo, pero me'n ric*, o l'aglutinació del clític del verp *enrecordar-se*.

Distintament, no poden considerar-se pròpies del valencià actual les següents funcions arreplegades per la AVL:

1. La pronominalisació del complement d'un adjectiu en funció d'atribut: **De⁵ treball, ell n'està realment satisfet*.

2. La pronominalisació d'un complement de règim encapçalat per *de*, excepte en els casos d'aglutinació (*enrecordar-se, endur-se*) o d'alguna

4 A partir d'ara, GCC.

5 Seguint una convenció usual en els estudis lingüístics, marquem per mig d'un interrogant (?) els enunciats de gramaticalitat dubtosa i per un asteric (*) els que són obertament agramaticals.

pervivència aïllada, com la senyalada per Guinot (*Se'n riu; se'n burlava*):
**D'això, ya en parlarem*.

3. La cliticisació del complement predicatiu del verp *fer de*: **De dependenta, ya fa temps que no en fa*.

Respecte a la pronominalisació de l'atribut de *fer-se* en el significat específic de *formar part de*, el valor semàntic de la construcció permet la seua assimilació parcial a les estructures pròpiament partitives, de manera que es percep com a acceptable la versió pronominal (*Encara no s'ha fet soci del club, pero pronte se'n farà*), junt a la no pronominal que, resulta, no obstant, més natural: *Encara no s'ha fet soci del club, pero pronte se farà*.

4. LA PRONOMINALISACIÓ DE LES CONSTRUCCIONS INACUSATIVES

Convé fossar una miqueta en la noció d'inacusativitat, fonamental per a entendre el comportament del pronom. Cap de les gramàtiques de la llengua valenciana s'ha ocupat fins al moment de la qüestió. Sí la tracta breument la *Gramàtica normativa* de la AVL (181), la qual, al descriure els usos de *ne*, remet a l'epígraf 32.2.4, a on distingeix (306), dins dels verps intransitius, entre els purs i els inacusatius; estos últims riguen un argument que se situa a mijan camí entre el subjecte i l'objecte directe. En efecte, els subjectes dels verps inacusatius adopten fàcilment la posició postverbal i admeten la pronominalisació per *ne* en les mateixes condicions que un objecte directe. Segons esta gramàtica, són inacusatius els verps de moviment resultatiu (*arribar, eixir, pujar, vindre...*), els verps de canvi d'estat (*nàixer, morir, fermentar...*), els verps d'acontenyiment (*faltar, caldre, ocórrer*), els verps pronominals (*pentinar-se, afaitar-se, tallar-se...*) i els verps en construccions de passiva pronominal (*construir-se, aprovar-se...*). Sorpren notablement l'inclusió de reflexius com *pentinar-se* entre les construccions inacusatives: és cert que s'ha discutit la qüestió de si alguns verps pronominals són inacusatius o no (Bosque i Gutiérrez Rexach 2009: 396) i que Burzio (1981: 447-448) considera les construccions reflexives com a assimilables en alguns aspectes a les inacusatives ("ergatives" en la seua terminologia), pero ho fa a propòsit d'un enunciat com *Parecchi prigioneri si sono uccisi* → *Se ne sono uccisi parecchi* (*S'han suïcidat alguns presoners* → *Se n'han suïcidat alguns*), ben diferent dels exemples proporcionats per la AVL, tots els quals admeten la manifestació de la reflexivitat per mig del sintagma agentiu *ell mateixa*. Segons vorem més avall, l'agentivitat tendix a ser incompatible en la conceptualisació temàtica del subjecte, pròpia de les construccions inacusatives. De fet, tampoc la GCC (1893-1895) inclou les reflexives entre les inacusatives. En qualsevol cas, és evident que, per més que ho afirme la AVL, els verps pronominals com *afaitar-se* o *tallar-se* no complixen les condicions per a la pronominalisació per *ne*, puix difícilment se poden considerar acceptables enunciats com **De tots els soldats, a soles se n'han afaitat la mitat*.

Fon Perlmutter⁶ qui en 1978 va introduir la distinció entre dos classes fonamentals de verps intransitius: els verps inergatius o intransitius purs

6 Apud Bosque i Gutiérrez Rexach (2009: 392). Vore, també, Mendikoetxea, A. (1999).

(*somriure, treballar, córrer, cridar, caminar...*) i els verps ergatius o inacusatius (*aplegar, créixer, quedar, faltar, bollir, aparéixer, existir...*). Tant uns com atres presenten una diàtesis monoargumental, és dir, són intransitius, pero mentres que els verps inergatius denoten activitats o processos que depenen de la voluntat de l'agent, els verps inacusatius denoten estats o events no agentius, l'únic participant del qual s'interpreta com un element que rep l'acció o que manifesta una eventualitat del verp, açò és, que té el paper semàntic de tema o pacient. Per tant, els verps inacusatius presenten la particularitat de seleccionar un únic argument que, a pesar de ser sintàcticament un subjecte, correspon nocionalment a un objecte. Esta distinció no és únicament de naturalea semàntica, sino que té repercussions sintàctiques. Segons notà Perlmutter, els verps inacusatius italians admeten la cliticisació per *ne* i prenen com a auxiliar dels temps composts el verp *essere* (*Maria è arrivata*). Com és sabut, tant en castellà com en valencià migeval la distribució dels auxiliars era semblant a l'italiana (i a la francesa): *Aixi com un anyell so vengut a la passio* (Sant Vicent Ferrer, *Quaresma*, p. 267)⁷; *Com yo so vengut del cel en la terra en tu hy per tu* (Roïç de Corella, *Lo Cartoxà*, p. 284)⁸.

A partir de la distinció entre verps inacusatius i intransitius purs, i de la sugerència del mateix Perlmutter de que els subjectes dels verps italians que prenen *essere* com a auxiliar corresponen en realitat a autèntics objectes directes en l'estructura profunda oracional, Burzio analisà el funcionament i la distribució dels auxiliars italians en la seua tesis doctoral *Intransitive verbs and Italian auxiliaries* (1981), parant especial atenció al comportament del clític *ne* com a marcador sintàctic dels verps ergatius. Des d'un enfocament típicament generativiste, Burzio sosté que en totes les construccions que admeten la pronominalisació partitiva per *ne*, el sintagma nominal cliticisat correspon a un objecte directe de l'estructura profunda, independentment de que en l'estructura superficial actue com a subjecte concordat (*Han aparegut uns quants* → *N'han aparegut uns quants*) o com a objecte directe (*He comprat roses per a la pel·lícula. ¿Ne vols un grapat?*). Açò explicaria la tendència dels subjectes inacusatius a ocupar una posició postverbal que no seria producte de cap de desplaçament,

7 Sant Vicent Ferrer. *Quaresma*, edició de J. Sanchis Sivera, J. (1927). Barcelona: Institució Patxot, (citat apud CIVAL).

8 Roïç de Corella, J. *Lo Cartoxà. Lo primer del Cartoxà*, edició de Vicent Garcia Peris (2020). València: AVL, (citat apud CIVAL).

sino una manifestació de la seua funció profunda d'objecte. Burzio (1981: 23-24) distingeix aixina entre el subjecte de *Telefonano molti studenti*, a on tenim un autèntic sintagma nominal subjecte traslladat a la posició postverbal i que no admet, en conseqüència, la pronominalisació per *ne* (**Ne telefonano molti*), i el sintagma nominal susceptible de cliticisació de *Arrivano molti studenti* (→*Ne arrivano molti*), que en l'estructura profunda correspon a un objecte directe. Esta perspectiva li permet formular les condicions de pronominalisació de *ne* de manera extremadament senzilla (1981: 24):

“(4): Ne-Cliticization: possible with respect to all and only direct objects”.

Baix esta nova formulació, l'heterogeneïtat sintàctica de *ne* desapareix, ya que passa a referir únicament a sintagmes d'objecte directe. Burzio destaca l'impossibilitat de pronominalisació per *ne* del subjecte d'una oració transitiva (**Hanno fatto domanda molti studenti*→**Ne hanno fatto domanda molti*), mentres que són susceptibles de cliticisació partitiva les següents construccions:

1. L'objecte directe d'una oració transitiva (*Giovanni ne ha insultati due*).
2. El sintagma subjecte d'una oració en veu passiva (*Molti studenti furono arrestati*→*Ne furono arrestati molti*). En este punt, opon les passives a les construccions copulatives, en les que el sintagma nominal no correspon originàriament a ningun objecte directe i, en conseqüència, no admet la cliticisació: *In quell'obitorio, molte vittime erano sconosciute* (*En aquella morgue, moltes víctimes eren desconegues*)→**Ne erano sconosciute molte* (**En aquella morgue, n'eren desconegudes moltes*).
3. El sintagma nominal de les oracions passives de *si* impersonal, és dir, les equivalents a les passives reflexes o pronominals (1981:37): *Si guardano molte manifestazioni sportive*→*Se ne guardano molte* (*Se veen moltes manifestacions deportives*→*Se'n veen moltes*).
4. El sintagma nominal dels verps ergatius (1981: 39-40). Se referix a les construccions intransitives no pronominals que contenen en un paralel

transitiu, com ara *La marina americana ha affondato la nave*→*Sono affondate quattro navi*→*Ne sono affondate quattro*.

5. El *si* ergatiu (1981: 46), corresponent a la variant mija d'una construcció transitiva (*Giovanni rompe la finestra*→*La finestra si rompe*; *Si rompono molte finestre* →*Se ne rompono molte*).
6. Les reflexives inherents: corresponen als verps reflexius instrínsecs com *pentirsi* (*arrepener-se*), *arrampicarsi* (*trepar*), *suicidarsi*, *fidarsi* (*fiar-se*), *vergognarsi* (*avergonyir-se*)...
7. Les construccions reflexives (incloent les recíproques): *Parecchi prigionieri si sono uccisi* → *Se ne sono uccisi parecchi*.

L'única especificació que realisa Burzio sobre les condicions de pronominalisació del sintagma nominal per ad est ample palmito d'estructures és que en totes elles *ne* ha de tindre valor partitiu (1981: 23). L'inventari italià de construccions cliticisables per *ne* és essencialment extensible al valencià, baix el mateix requisit de la funció partitiva. En efecte, la llengua valenciana, com l'italiana, admet la pronominalisació en valor partitiu de l'objecte directe (*Posa-me'n més*), del subjecte de la passiva perifràstica (*Gràcies a la nostra faena logística, crec que arribarem a hora de registrar a tots els participants; ya n'han segut inscrits telemàticament més de cent*), del subjecte de la passiva pronominal (*Necessitarei més entrades: se n'han venut moltíssimes en a soles dos dies*), del subjecte dels verps inacusatius no pronominals (*No trobàvem esclatasancs, pero de repent n'han aparegut a manta*) i dels subjecte dels verps pronominals en valor mig (*Al final, haurem de canviar totes les finestres: com estem prop de la mar, se n'han rovellat unes quantes*). Ademés, la cliticisació del subjecte dels verps pronominals inherents és percebuda com a acceptable (encara que, generalment, no com a preferible) en contexts prototípicament partitius: açò és, quan se focalisa una cantitat, situada en posició remàtica, per relació al conjunt de base, incorporat explícitament a la predicació com a dislocació temàtica a l'esquerra: *De tots els condemnats, a penes se n'han arrepedit quatre*; *Dels deu presos que han patit eixes brutals tortures, se n'han suïcidat fins a tres*. En canvi, la pronominalisació partitiva de les reflexives pròpies pareix inviable inclús baix estes condicions favorables, tret d'alguns casos, idiosincràsicament variables, com l'enunciat ?*Dels*⁹

9 Per al significat convencional d'un interrogant (?) davant d'un enunciat, vore la nota 5.

huit professors, a soles se n'han inscrit a si mateixa tres, els demás han necessitat ajuda, marcat pels parlants enquestats com a no preferit front a la variant no cliticisada (*Dels huit professors, s'han inscrit a si mateixa tres...*), pero no unànimement rebujat com a inacceptable.

Més avall abordarem l'inventari dels verps intransitius inacusatius i intentarem explicar per qué l'agentivitat representada per una construcció reflexiva és incompatible en la cliticisació adverbial. De moment, no cal oblidar una altra condició fonamental, junt a la partitivitat, per a la pronominalisació per *ne*: nos referim al caràcter indefinit del nom referenciat.

5. EL PRONOM *NE* I L'INDEFINITUT DE L'ANTECEDENT

Les gramàtiques valencianes destaquen com a principal condició d'aparició de *ne*, que únicament reprén substantius de sintagmes indefinits. Per eixemple, remarquen que la frase a la que es referix el pronom ha de ser indefinida la *Gramàtica Normativa de la Llengua Valenciana* de Guinot (“...el pronom EN es molt valencia i s’usa correntment en les següents ocasions: [...]. Per a reemplaçar un complement directe (acusatiu) indeterminat, del qualsevol genero o numero que siga. ¿Teniu amics? No *en* tenim”), la *Gramàtica de la Llengua Valenciana* (1996²: 169-170) o la *Gramàtica Normativa Valenciana* de la AVL (181): “Amb una funció partitiva, pronominalitza el nucli, o el nucli i els complements d’un sintagma nominal quantificat o sense determinant, que funciona com a complement directe o com a subjecte de certs verbs intransitius (v. &32.2.4)”.

També la NGLV (356) senyala el caràcter necessàriament indefinit de l’antecedent: “Substitueix a un sintagma nominal en funció de complement directe, pero només si el substantiu apareix en una quantitat indefinida, porque si fora un sintagma definit, hauriem de substituir dit complement directe pels pronoms corresponents de CD definit: *lo, la, los, les*, segons s’ha explicat en 16.2.2.2.i.”.

Un poc més avall, la pròpia gramàtica detalla en qué consistix l’indefinitut del sintagma antecedent:

“A efectes de pronominalisació se considera que el CD és indefinit si es presenta sense especificador (sense ningun determinant o quantificador) o si ve actualisat per un quantificador o indefinit:

Menja pastiços → *Ne menja*.

Quan hi haja algunes bacores, ne colliré.

Ahir hi havia molta neu, pero hui n’hi ha poca.”

I a continuació inclou entre els eixemples de pronominalisació definida (per mig de *el*), els substantius encapçalats per un cardinal: “*Ella ven sèt lletugues* → *Ella les ven*”.

Sense context ulterior, est eixemple pareix un lapsus, puix la pronominalisació del sintagma quantificat per un cardinal en un enunciat com *Yo venc una mija de dèu lletugues semanals i ella ne ven sèt se fa per mig*

del clític adverbial. No obstant, en *Ella consegueix vendre sèt lletugues tots el dies, pero les ven rebaixades* la cliticisació sí s'efectua per mig de *el*. En realitat, com vorem més avant, l'ús de *ne* o de *el* depén de si el pronom reprén els elements específics de l'antecedent, com en *pero les ven rebaixades* (eixes lletugues concretes) o si se referix a la classe general del substantiu (*i ella ne ven sèt*: ella ven sèt lletugues, pero no les mateixes que yo).

Un altre aspecte problemàtic respecte a l'ús de *ne* és la seua definició com a partitiu. En un estudi clau per a entendre el funcionament del pronom francès *en*, Ihsane (2013: 235) distingeix entre construccions quantitatives (*J'ai lu beaucoup/peu de livres*) i construccions pròpiament partitives (*Jean a acheté trois de mes peintures; Jean se souvient de tous ses étudiants*). Partint d'un anàlisi modular per capes del sintagma nominal, est autor senyala que existixen diferències estructurals entre unes i altres, ja que en les quantitatives el formant *de* no pot anar seguit d'un determinant, lo que demostraria que no actua autènticament com una preposició. Semànticament, un enunciat com *Ils ont attrapé dix lions mardi; mercredi ils en ont tué cinq*, admet tant una llectura quantitativa en funció de la qual el número total de lleons implicats són quinze (*Mercredi ils en ont tué cinq, de lions*) i una altra partitiva en la que ne són deu (*Mercredi ils en ont tué cinq, de ces lions*).

Encara que compartim plenament l'argumentació d'Ihsane, nosatres obviarem esta diferència estructural, considerant laxament ambdós construccions com a partitives, perquè, com vorem més avant, per al nostre enfocament lo determinant és que tant una com altra referixen a una part del conjunt de base, independentment de si este està constituït per la totalitat de la categoria (com en les quantitatives) o per un subconjunt delimitat per determinació (com en les pròpiament partitives). Ademés, enllacem aixina en la tradició gramatical valenciana, que tampoc diferencia entre les dos classes.

Pero, encara que els gramàtics de la AVL adopten també una noció laxa de la partitivitat, pareixen discordar entre ells mateixa sobre si esta constituïx o no un component essencial del nostre clític. Mentre que la *Gramàtica normativa valenciana* destaca repetidament el seu caràcter partitiu, Abelard Saragossà, en la seua *Gramàtica valenciana raonada i popular* (2005²: 212) nega que siga un traç fonamental per al seu funcionament: "Si la partitivitat no sempre demana el pronom *en*, i si l'ús d'eixe pronom no sempre exigix la partitivitat, haurem de dir que és un error gros el fet de definir el pronom recurrent a eixe concepte".

En conte d'associar-lo a la noció partitiva, Saragossà destaca el fet de que *ne* va lligat a una quantificació, explícita o implícita. No obstant, en realitat, l'explicació de Saragossà sobre el funcionament del clític no deixa de sustentarse en els conceptes de part i totalitat, segons il·lustra la cita següent (2005²: 212):

“Imagineu-vos que algú porta un paquet de cacau en la mà i diu a un company:

¿Vols el cacau? Tin, agafa'l

En eixa oració, l'emissor ha usat el pronom *el* perquè es referix a *eixe cacau que porta* i, per tant, hi ha *tot el cacau*. En canvi, imagineu-vos que l'emissor no vol donar tot el cacau, sinó que només vol convidar a algú a menjar-ne. En eixe cas, s'expressaria de la manera següent:

4. *¿Vols cacau? Tin, agafa'n.*

Tornant a l'intent de definir el pronom *en* amb la partitivitat, podem dir que a voltes hi ha en joc eixe concepte i no usem el pronom feble *en*, com en aquesta pregunta:

5. *¿Vols cacau? [=¿Vols una part del cacau que tinc?]*

Complementàriament amb la realitat de 5, a voltes no hi ha cap partitivitat i hem d'usar el pronom *en* (com en els exemples 1 i 2: 'quantitat indeterminada d'oli i de llibres').

Al nostre parer, l'argumentació de Saragossà en quant a l'exemple 5 no se sosté. El pronom *ne* sí és el clític de la partitivitat, encara que eixa no siga la seua funció exclusiva: si en est enunciat no cal gastar-lo, no és perquè no siga necessari quan hi ha substitució partitiva, com suggerix l'autor, sino perquè no hi ha pronominalització. Si no tenim cliticització, no pot aparèixer *ne* ni qualsevol altre clític. De fet, l'exemple 4 del mateix Saragossà sí incorpora el clític *ne* perquè comporta la substitució d'un nom que implica partitivitat. D'una altra banda, Saragossà recorre constantment a la noció de quantitat indeterminada per a caracteritzar el funcionament de *ne*, quan en realitat el caràcter indeterminat i la quantificació exclusiva (associada a la partitivitat) expressada pel pronom no són sino dos cares de la mateixa moneda. Quan hi ha una quantificació que no abraça tot el conjunt de partida és perquè correspon a soles a un subconjunt de la base, és dir, implica un valor partitiu. Per tant, nosaltres amprarem el terme partitiu en el sentit lax de quantificador.

Totes estes confusions (la definitut o indefinitut del sintagma antecedent quantificat per un cardinal i el caràcter partitiu o no del pronom)

desapareixen quan s'aborda la caracterisació del clític des d'una perspectiva cognitiva: al nostre parer, és possible donar conte del funcionament global de *ne* a partir de la distinció entre referència inclusiva (a tot el conjunt) i exclusiva (a una part del conjunt), la mateixa que sustenta l'oposició entre artíclul determinat (*el*) i indeterminat (*un*).

El traç gramatical clau per a establir l'inventari d'usos del pronom *ne* és que en la seua funció prototípica partitiva s'aplica únicament a sintagmes nominals indefinits, és dir, quantificats o sense determinant (*Posa'm sal* → *Posa-me'n*), mentre que la cliticisació dels sintagmes definits s'efectua per mig dels pronoms *el*, *la*, *los*, *les*: *Passa'm la sal* → *Passa-me-la* (NGLV: 356). En realitat, els conceptes de definitut o indefinitut van íntimament lligats a la noció cognitiva d'instanciació (Langacker 2008: 267-268): qualsevol nom comú té valor classificador per ell mateixa, pero únicament quan s'ancora en una frase o sintagma nominal se produïx el denominat procés d'instanciació. Un nom s'actualisa a través d'un procés instanciador en virtut del qual qualsevol referent se concep com una instància, siga un eixemplar únic (*Ha vingut un chiquet*), un conjunt d'eixemplars (*La ballena és un mamífer*) o una quantitat de substància (*Vullc orchata*). És dir, que s'actualisa materialisant-se en una entitat que ocupa un lloc determinat en el domini d'instanciació conformat per l'espai corresponent a tots els eixemplars de la categoria. Esta ubicació possibilita la seua diferenciació d'uns atres eixemplars de la mateixa classe. La definició de l'instanciació en tèrmens purament espacials permet prescindir del concepte d'especificitat, un tant difús: certament, el pas d'una concepció de classe a una instància o eixemplar comporta una concreció de lo esquemàtic a lo particular, pero el procés no és reduïble a una qüestió d'especificació, puix en *M'agradaria tindre un gos*, el substantiu, encara que instanciat (actualisat per mig de l'artíclul indefinit), continua sent completament inespecífic.

El procés d'instanciació otorga al substantiu valor quantificador i referencial.¹⁰ Ara be, les expressions nominals no sempre necessiten un quantificador explícit, ni tan sols un determinant, per a obtenir el valor quantificador en el sintagma. Per les seues pròpies característiques lèxiques, prèvies a la seua aparició en una frase, els noms continus (no contables)

10 Montero Gálvez, Sonia, "Una aproximación cognitiva al valor referencial y cuantificador de los artículos", *Lingüística cognitiva y español LE/L2*, London-NY, University of Oxford, 2019, pp. 78-80.

impliquen per ells mateixa una quantificació, ya que designen quantitats indeterminades de substància (*aigua*). Similarment, els noms plurals designen una quantitat indeterminada d'eixemplars o varietats. En conseqüència, tant els noms continus com el plurals porten implícita la quantificació.

A diferència dels plurals i dels noms no comptables, els comptables singulars inclouen el límit de la substància dins de la pròpia conceptualisació. La quantificació no és inherent ad estos noms, puix, en incorporar els límits de l'entitat designada, esta se concep independentment de la seua quantitat.

Si parem atenció a la següent image l'identificarem immediatament com una porció d'aigua, encara que en ella no apareixen els límits que determinen si forma part, per eixemple, d'un toll o d'un llac. Açò significa que la cognició d'un nom continu com *aigua* ve determinada per la quantitat, no per la llimitació.

Figura 1: Cognició d'un nom continu.

En canvi, la cognició d'un nom no continu singular és totalment diferent. La següent image no nos permet determinar si correspon a una taula o una montanya, perque per a la conceptualisació d'estos dos noms comptables singulars necessitarem incloure en el camp immediat de la visió els límits de la substància, que en este cas s'han deixat fòra del seu alcanç:

Figura 2: Cognició d'un nom discontinu (contable singular).

La figura 3 esquematiza la concepció del nom no continu (contable singular); en ella el perfil designat per l'alcanc immediat (AI) inclou els límits (representats pel cercle) que el diferencien del restant del domini d'instanciació, ubicat en l'alcanc màxim (AM):

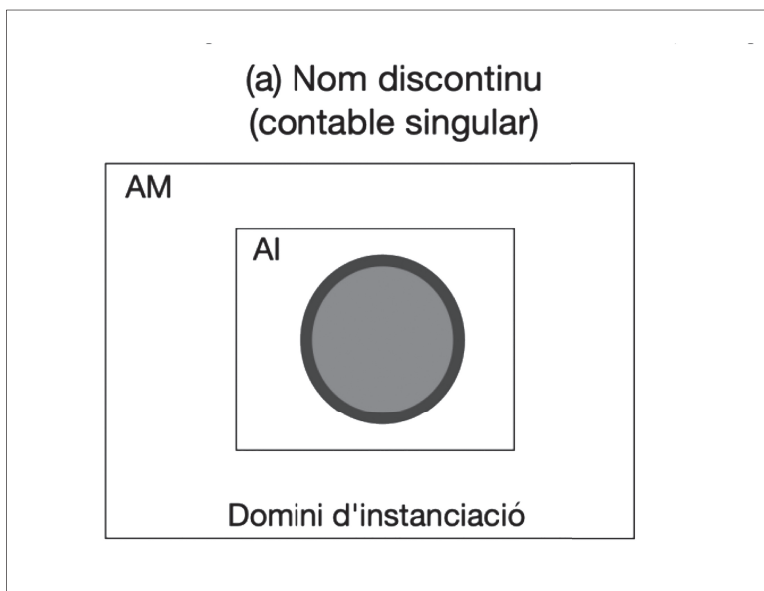

Figura 3: Diagrama de la cognició d'un nom discontinu (Langacker 2008: 133).

Per la seua banda, en la concepció d'un nom continu els límits de la substància, representats per l'elipse, sobrepassen l'àmbit de l'alcanc immediat (AI) que determina la seua identificació:

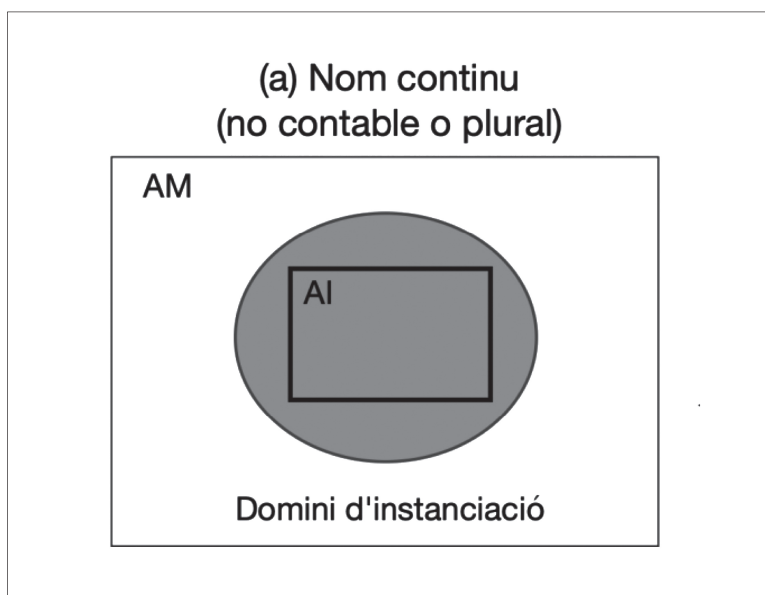

Figura 4: Diagrama de la cognició d'un nom continu (Langacker 2008: 133)

En la teorització de Langacker la categoria de nom continu (*mass noun*) inclou tant els no comptables com els plurals, ja que ambdós se conceben igual i compartixen un mateix comportament gramatical. Els substantius continus no necessiten una quantificació ulterior en el discurs, puix esta és inherent a la seua conceptualització i, per tant, poden aparéixer com a noms nuets (sense actualisador). Est aspecte els està vedat als noms comptables singulars, els quals necessiten anar acompanyats d'un determinant o un quantificador per a la seua actualització discursiva: *De repent, aparegué un home*; **De repent, aparegué home*; en canvi, els noms plurals i els no comptables poden indicar cantitats indeterminades, pero susceptibles de concebre's com a delimitades en el context discursiu o textual, per lo que sí poden realitzar-se com a noms nuets (Montero Gálvez 2019: 80), baix determinades condicions sintàctiques, com ara la posició postverbal

(*No queda cervesa; Menjàrem coques*), ya que el valor temàtic associat en valencià a la colocació preverbal impedit la seua aparició sense determinant (**Cervesa m'agrada molt*).

En quant a la funció referencial, Langacker l'entén en tèmens estrictament textuals, de manera que el factor determinant no és l'identificabilitat del substantiu, sino la seua capacitat per a funcionar com a antecedent d'una expressió anafòrica en el discurs (Montero Gálvez, 2019: 79). Aixina, en *No queda cervesa perquè me l'he beguda tota*, el nom *cervesa*, a pesar d'anar sense determinant, té valor referencial, com demostra que puga ser représ pel clític *la*; similarment, en *Ad esta botiga principalment no venen adults, sino chiquets que estan interessats en còmics*, el pronom relatiu *que* remet al substantiu plural *chiquets*, per molt que este vaja sense determinant.

La relació entre la referència i la capacitat anafòrica queda immediatament de manifest analisant els processos de pronominalisació. Aixina, qualsevol parlant entén automàticament que en l'intercanvi comunicatiu (1) el parlant B vol que li ensenyen el paper higiènic i no el wàter:

(1)

A.-*He comprat un paper de wàter molt original.*

B.-*Ensenya-me'l.*

Ara be, si entenem sense vacilació que l'antecedent de *ensenyame'l* ha de ser *paper* i no *wàter*, no és perquè *paper* siga el núcleu i *wàter* el complement, sino perquè *wàter* no té referència, ya que no està actualisat. Aixina, en l'enunciat 2, l'antecedent de *li* passa a ser *wàter*, encara que este seguix funcionant com a complement nominal, no com a núcleu. La diferència és que ara *wàter* sí està actualisat per mig de l'artícul, per això, està dotat de referència i és susceptible d'actuar com a antecedent:

(2) *Sostin-te sobre la vora del wàter per a netejar-li el fondo i que quede be.*

En definitiva, un substantiu s'actualisa a través del procés d'instanciació, que li otorga quantificació i referència dins d'un sintagma o expressió nominal, el qual pot ser definit o indefinit. A partir de les nocions de

referència inclusiva i exclusiva de Hawkins,¹¹ podem concloure que un sintagma serà definit si remet de manera inclusiva a la quantitat de l'entitat designada, açò és, quan la presenta com a única quantitat rellevant en el context; en canvi, un sintagma indefinit és aquell que realisa una referència exclusiva, en la mida en que remet a un objecte, un conjunt d'objectes o una porció de substància que no se concep com una entitat única, sino com un element extret d'un conjunt més ample (Montero Gálvez 2019: 80). D'esta manera, els sintagmes nominals de *Dona'm el pa* i *Dona'm este pa* són definits perquè presenten el *pa* de manera homogènea, no en relació a una quantitat major de substància alimentària exclosa de la referència, sino com a element que engloba tota la referència possible en un context situacional determinat; en canvi, en *No queda pa en el rebost* el sintagma *pa* és indefinit perquè remet únicament a una porció o mostra de la substància del pa i exclou de la referència el restant del conjunt total d'est aliment. La referència quantitativa d'un sintagma nominal pot explicar-se a partir de la relació que el perfil del sintagma (la denotació de la frase) estableix en la base de conceptualització (Montero Gálvez: 2019: 81): si es tracta d'una referència inclusiva, és dir, quan la quantitat del perfil de la frase nominal coincideix en la quantitat del conjunt que funciona com a base, tindrem un sintagma definit, segons il·lustren les figures 5 i 6:

Figura 5: *El professor* dins de *El professor està explicant-ho molt be*.

11 Hawkins, J.A., *Definiteness and Indefiniteness: a Study in Reference and Grammaticality Prediction*, London Croom Helm, 1978, apud Langacker (1991: 101).

Si un alumne li diu al seu companyó que *El professor està explicant-ho molt be*, el professor de la classe és l'únic candidat que els dos estudiants poden tindre en la ment; per tant, la referència és inclusiva i la frase nominal és definida. Paralelament, quan un professor li diu al seu ajudant: *Els alumnes ya poden escomençar l'examen*, els estudiants de la classe són els únics candidats que poden considerar els dos docents; en atres paraules: que els alumnes perfilats coincidixen en la quantitat de base i no estan considerats en oposició a un atre conjunt d'estudiants possibles, sino que conformen una menció homogénea:

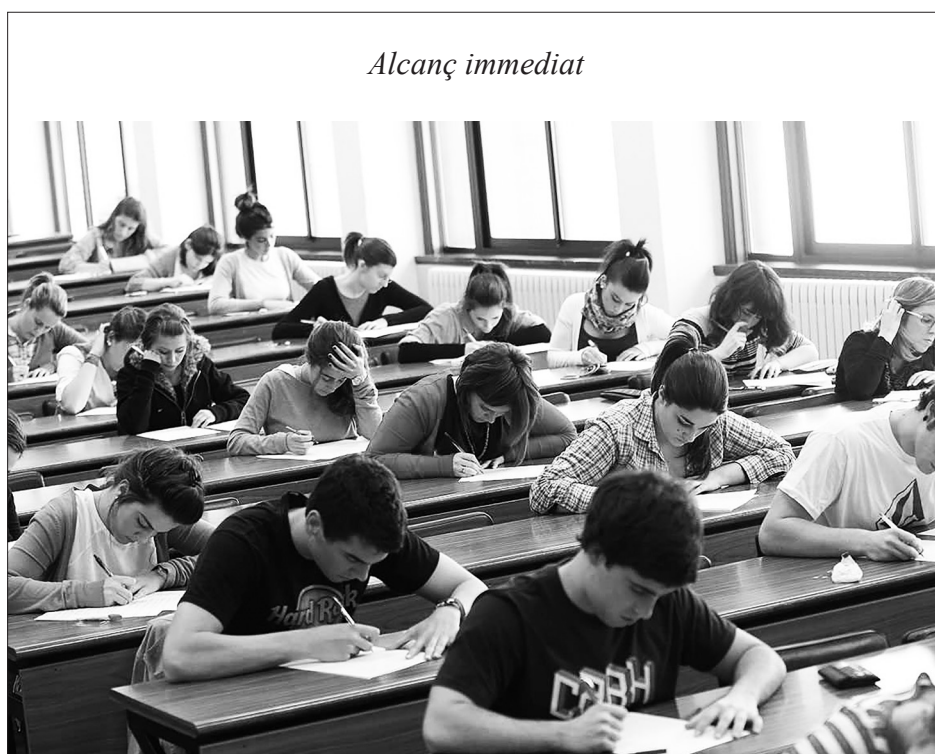

Figura 6: *Els alumnes dins de Els alumnes ya poden escomençar l'examen.*

En canvi, quan la referència és exclusiva i el perfil de l'expressió nominal no remet a tot el conjunt de la quantitat de base, tindrem un sintagma indefinit, com en *Necessite fusta* o en *Tinc uns llibres per a tu*:

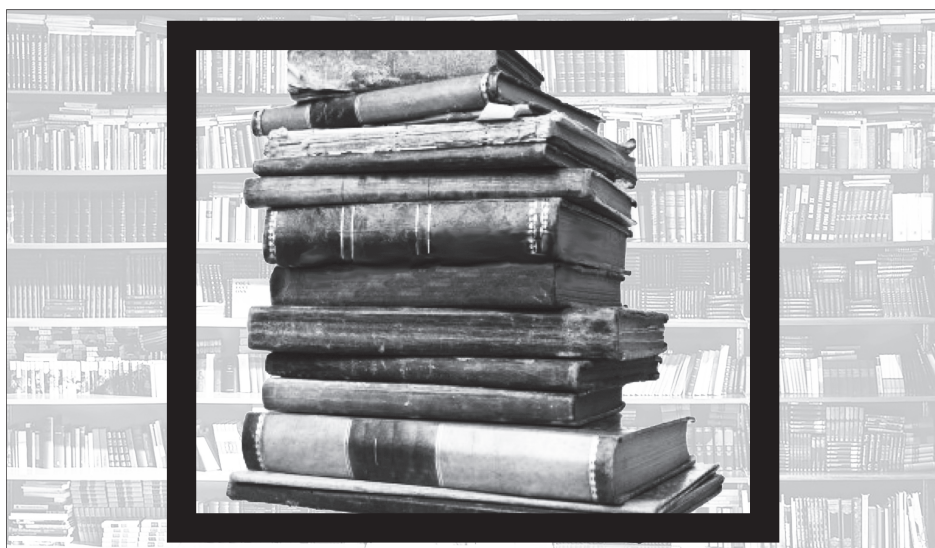

Figura 7: *Uns llibres* dins de *Tinc uns llibres per a tu*.

La figura 7 il·lustra que el perfil de l'expressió nominal, emmarcat pel rectangle roig, únicament inclou una part del conjunt total dels llibres, mentre que els restants, els que permaneixen en la llibreria del fons, fora de l'alcanc immediat, queden exclosos de la referència.

L'oposició referència inclusiva/exclusiva de Hawkins (i la seua equivalent, menció homogènea/menció heterogènea, de López García 1988: 288) permet donar compte del funcionament del doblet article determinat/article indeterminat en substitució de la tradicional diferenciació entre conegut/no conegut emprada comunament en les gramàtiques. Prenem com a mostra la de Guinot (1997: epígraf 104), qui condensa en a soles un parell de línees tant l'oposició tradicional entre article definit/indefinit com la corresponent a la distinció entre nom instanciat i categoria general (nom actualitzat / nom sense article) que havem introduït més amunt: “*L'article* es una paraula que va davant del substantiu indicant si es o no es conegut, si s'ha de prendre en sentit general o sols referit a l'objecte de que es parla”. I un poc més avall (epígraf 107) diu: “En quant a l'ús de l'article, es el mateix que en castellà, francès o català; els articles *el, la, els, les*, senyalen que el substantiu es conegut: *el chiquet que està malalt; dona'm el quadern; dis-me lo que vols*; els articles *un, una, uns, unes* suposen un grau d'indeterminació; es referixen a qualsevol

individu o grup d'individuos dins de l'especie designada pel substantiu: *vaig comprar un auto; vullc unes cadires*".

No contrastant, esta distinció entre nom conegut (introduït per *el*) i no conegut (introduït per *un*) és correcta a soles parcialment. Segons est enfocament, l'article *un* indica un element no conegut o no identificable per l'oyent, mentres que l'article definit *el* fa referència a un element conegut o identificable per part de l'interlocutor. Aixina, diríem *Ha vingut un home molt estrany a la botiga* perque, encara que el parlant coneix a l'home en qüestió, que de fet ha entrat en la seua botiga, est home particular no és conegut o identificable per al seu oyent. En canvi, direm *Tanca la porta* perque l'oyent sap perfectament a quina porta se referix el parlant; i, també, *Enrecorda't d'arreglar hui al chiquet a les huit* perque el parlant s'està referint al fill que té en comú en el seu interlocutor. De la mateixa manera, direm *Dis-me el teu nom* perque és obvi que l'oyent sap com li diuen, encara que el parlant no ho sàpia.

Ara be, d'acort en esta explicació, en *Aconsella'm un bon electriciste, tu que treballes en el gremi*, el parlant hauria d'utilisar l'article definit *el*, ya que és evident que l'oyent sí coneix a l'electriciste en qüestió i, precisament, eixe és el motiu de que se li demane consell. Lo mateix ocorre en el següent intercanvi discursiu:

(3)

A.-*Necessite alguna cosa per a escriure.*

B.-*Tin, ací tens un llapis.*

En este cas, B, qui, mentres parla, li està allargant el llapis a A, utiliza l'article *un* encara que el seu interlocutor pot identificar perfectament el llapis en qüestió, de fet, el té davant dels seus nassos.

Inversament, segons la caracterisació tradicional de l'oposició *un/el*, el caràcter conegut inherent a l'article determinat implicaria que en *Estic impacient per conèixer al guanyador del concurs de demà* l'oyent coneix ya de bestreta qui és el guanyador, o siga, que el parlant li estaria insinuant que és un trampós i ha amanyat el certamen.

En realitat, el caràcter conegut o no conegut del substantiu no depén de l'article que duga, definit o indefinit, sino del conjunt global de l'enunciat. D'esta forma, el mateix sintagma, *un bon electriciste*, és desconegut en *Te puc recomanar un bon electriciste*, pero, òbviament conegut, en *Tu, que eres un bon electriciste*.

En definitiva, per a un adequada caracterisació dels articles en valencià convé substituir l'oposició conegut / no conegut per les nocions cognitives de referència inclusiva i exclusiva. Segons esta nova concepció, diem *Aconsella'm un bon electriciste* perquè hi han diversos candidats a ser bons electricistes, és dir, que el bon electriciste que triarà l'oyent és u dins del conjunt de tots els bons electricistes possibles. Inversament, direm *Estic impacient per conèixer al guanyador del concurs de demà* perquè *el guanyador* se conceptualisa com a únic, opost a tots els atres participants, açò és, perquè *el* representa una menció inclusiva que engloba al conjunt del guanyador únic, en conte de seleccionar un guanyador front a uns atres del mateix certamen. No cal obviar que l'afirmació és vàlida igualment per a la corresponent expressió en plural. Direm *Estic impacient per conèixer als guanyadors del concurs de demà* perquè els guanyadors representen la totalitat de guardonats i s'està fent una referència inclusiva a tots els vencedors en eixe context: la referència, per tant, inclou a tots els elements del conjunt de base (els guanyadors), i no selecciona dins del conjunt dels guanyadors a un subconjunt, excloent-ne els atres, cas en que amprariem l'article *uns*: *En la cerimònia d'entrega vaig conèixer a uns guanyadors del concurs, els de la categoria de relat curt, els quals me van convidar a un taller lliterari en decembre*. Esquemàticament, tenim:

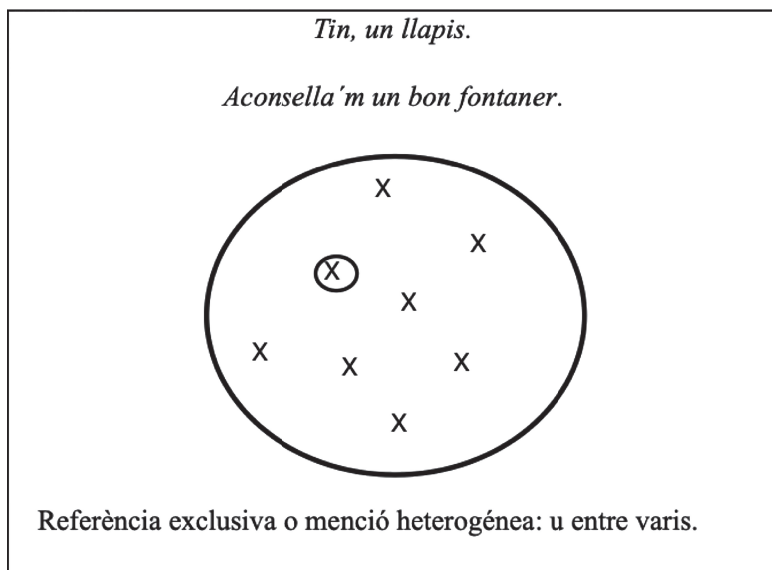

Figura 8: Cognició de *un*.

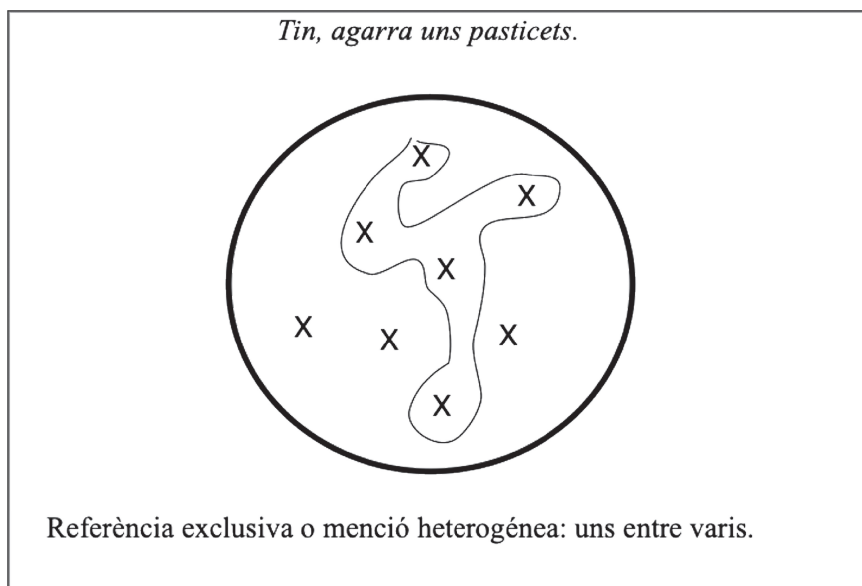

Figura 9: Cognició de *uns*.

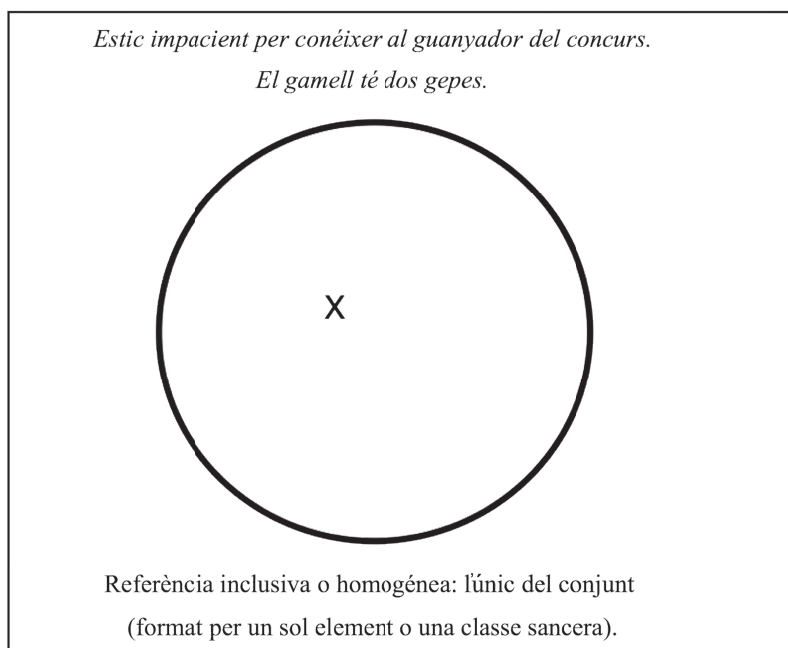

Figura 10: Cognició de *el*.

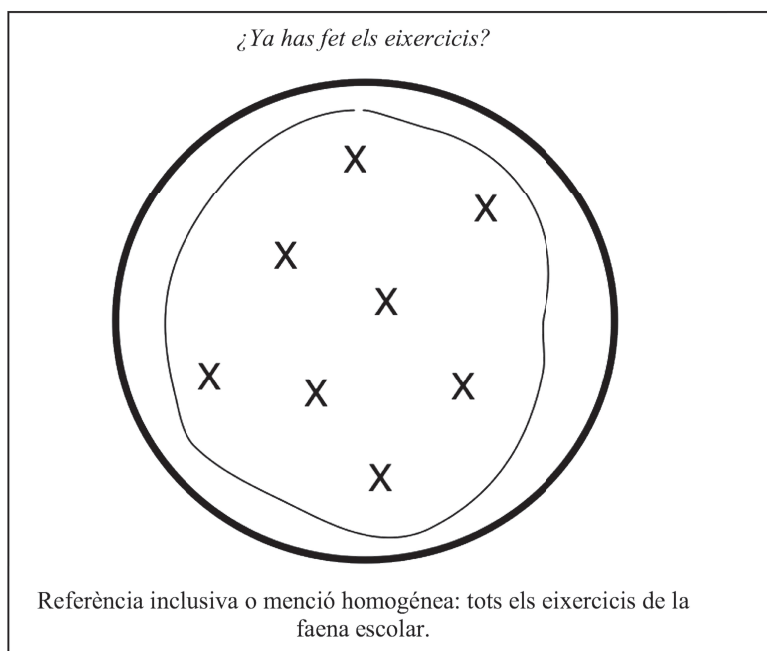

Figura 11: Cognició de *els*.

6. EL PRONOM *NE*: L'INCORPORACIÓ A L'ESCENA DE LA CANTITAT DE BASE DEL MARC SITUACIONAL

A partir d'ací és possible descriure cognitivament el funcionament de *ne* per mig de les nocions de conjunt de base, quantificació i referència exclusiva. Ya en el segle XIX Nebot (1894: 106-107) consignava el caràcter adverbial del clític: “*En, ne.*- Como ya hemos indicado al hablar de los verbos reflexivos, aquellos de entre estos que indican movimiento, añaden en todas sus formas al pronombre esta partícula que equivale, si bien se observa á un adverbio de lugar; *me’n vach* es como decir *me voy de aquí*, y aunque á veces añadimos también otro adverbio ó un sustantivo como *éñtrat’en ahí, s’en ha anat al hòrt*, siempre aquel conserva su carácter y da más fuerza a la frase” (106-107). Esta naturalea adverbial dels clítics *ne* i *hi* com a elements que fan referència al marc situacional de l'enunciat és clau per a entendre el seu funcionament, substancialment diferent del dels clítics d'objecte (*el, la, les, li, els*). El pronom *ne* presenta un traç específic molt particular i és que no té un valor estrictament anafòric i, en conseqüència, no pot dir-se en puritat que substituïxca a ningun substantiu previ del discurs, encara que sí que remeta temàticament ad ell. Donar per descontada la capacitat fòrica del clític ha dut a una descripció incongruent del seu funcionament. Aixina, diu la gramàtica de la AVL (181):

“Amb una funció partitiva, pronominalitza el nucli, o el nucli i els complements, d'un sintagma nominal quantificat o sense determinant, que funciona com a complement directe o com a subjecte de certs verbs intransitius (v. §32.2.4):

-*Tens tabac?* -*No, no en tinc.* (*en=de tabac*)

-*Necessites més fulls?* -*No, ja en tinc tres.* (*en=fulls*)

-*Han arribat els convidats?* -*Només n'ha arribat un.* (*n'=convidat*)

-*Hi havia molta gent?* -*N'hi havia moltíssima.* (*n'=de gent*)

-*L'arròs està molt bo, pero no me'n poses més.* (*n'=arròs*)

-*Vols té amb llima?* -*Sí, posa-me'n una miqueta.* (*n'=té amb llima*)

Com que li agraden les novel.les policiaques, li'n van regalar un parell.
(*n'=novel.les policiaques*)

Com es pot comprovar en els exemples anteriors, el pronom substituïx el nucli del sintagma nominal, o el nucli i els complements, però no els

quantificadors (*tres, un, més, una miqueta, un parell*, en els exemples anteriors)”).

Ara be, en realitat en l'última oració (*Com que li agraden les novel·les policiaques, li'n van regalar un parell*) no es pot dir que el sintagma teòricament substituït per *ne* estiga quantificat o no determinat, puix *les novel·les policiaques* ve actualisat per mig de l'article definit *les*. Realment la funció del pronom *ne* no pot ser mai estrictament de substitució anafòrica, puix en el moment en que se recupera pronominalment l'antecedent, encara que este vaja indeterminat, s'ha de recórrer al pronom *el*: *He collit moltes figues i per això les he posades a tongades*. La definició cognitiva de la referencialitat en tèmens anafòrics, conjuminada en l'incapacitat fòrica de *ne*, permet predir la particularitat, descrita per la GCC (2:1378), de que este clític no estableix una identitat de referència en el seu antecedent, sino únicament de sentit, és dir, de classe, de tal forma que en *Mon germà té una filla i yo ne tinc dos*, l'identitat de les filles és òbviament diferent per a cada pare. En conte d'establir una relació de correspondència anafòrica, lo que fa el pronom *ne* és remetre al conjunt de la classe lèxica que forma part del marc situacional, d'ahí el seu caràcter adverbial. Com senyala Ihsane (2013: 241), Gross (1973)¹² fon el primer en notar la falta de referencialitat del pronom *en* francès en els usos purament quantitius, al senyalar que implicava una espècie de referència lèxica, més pronte que individual. Per esta falta de correferencialitat, encara que el sintagma nominal de *J'ai vu des enfants dans la cour* va introduït per *des* i és indefinit, si passa a vehicular una menció específica per un context ulterior com *c'était Pierre, Paul et Jacques*, la cliticisació per *ne* resulta inviable (Ihsane 2013: 226-227): *Oui, je les ai vus aussi*; i no **Oui, j'en ai vus aussi*.

El fet que *ne* remeta intensivament a una classe lèxica explica el seu particular funcionament en virtut del qual no pronominalisa la frase nominal sancera, sino únicament el núcleu o el núcleu i els complements de l'antecedent, és dir, que a soles fa referència a la categoria; en canvi, l'especificador, si apareix, ha de quedar necessàriament fòra de la substitució (GCC 2: 1378). Aixina ho remarca la NGLV (358):

12 Gross, M. (1973). On grammatical reference. Dins de Kiefer, F. & Ruwet, N. *Generative grammar in Europe*, pp. 203-217. Dordrecht: Reidel.

“b) El pronom *ne* pot actuar també com a partitiu, mantenint-se també com a CD el numeral o l’indefinit que acompanya al substantiu al que substituïx:

*He venut **huitanta llibres** → N’he venut **huitanta**.*

*—¿Has posat **prou tomata**? → Sí, **n’he posat prou**.”*

No és d’estranyar que el pronom *ne* a soles puga referir-se a quantitats indefinides, puix en realitat és la manifestació formal del procés correlatiu invers a la quantificació. Com havem senyalat més amunt, els noms plurals (*chiquets, coches...*) i els noms continus (*llimonada, orchata...*) impliquen una quantitat indeterminada d’un conjunt, la qual els actualisa automàticament quan apareixen en un enunciat. Llògicament, este procés també pot dur-se a terme de manera explícita i més precisa a través d’un quantificador (numeral o indefinit): *M’he comprat dos llibres; Tinc molta gana...* La quantificació (implícita o explícita) forma part del procés d’instanciació que porta al substantiu de la categoria virtual del conjunt de base fins a l’actualisació en el discurs, otorgant-li un espai concret en el domini instanciador. És comprensible, per tant, que el valencià, com el francès o l’italià, conega un procediment específic per a recórrer el canvi invers i marcar explícitament la ruta des del nom instanciat en el discurs fins a la categoria de base de la qual se pren la mostra quantitativa en qüestió: esta és exactament la funció que realisa el pronom *ne*, en virtut de la qual reprén substantius de sintagmes indefinits, remetent a la categoria del seu antecedent, pero no al referent instanciat de la primera menció, per al qual amprem el clític *el*, segons mostra el diagrama:

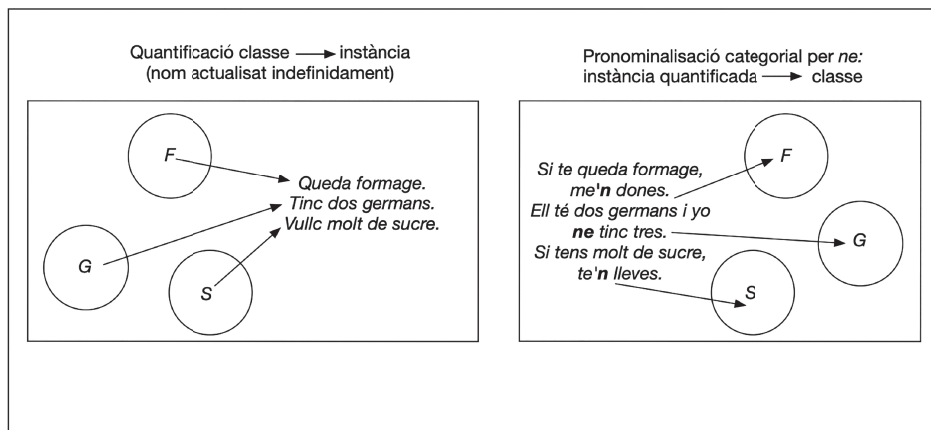

Figura 12: Cognició classe → instància / cognició instància → classe.

En últim terme, el procediment referencial d'indole categorial propi de *ne* pot representar-se aixina (figura 13):

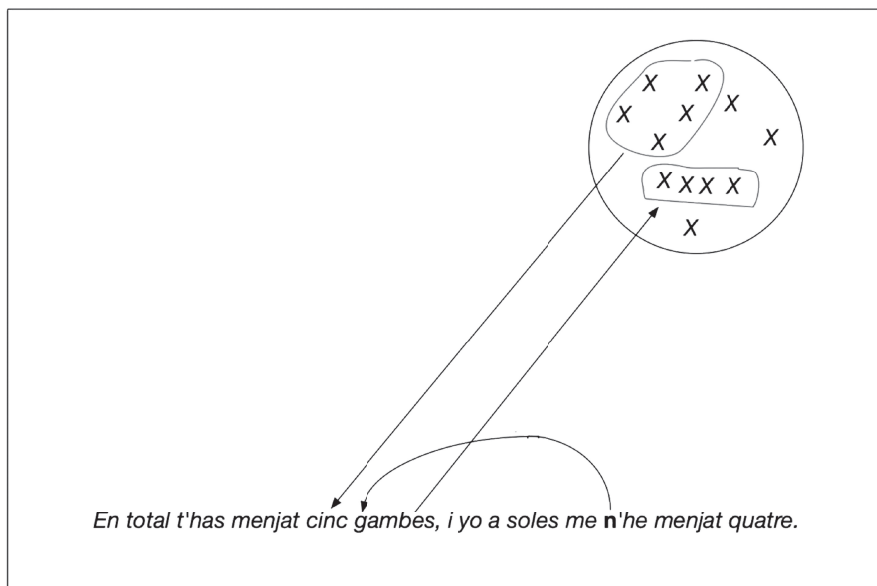

Figura 13: Referència intensiva de *ne*.

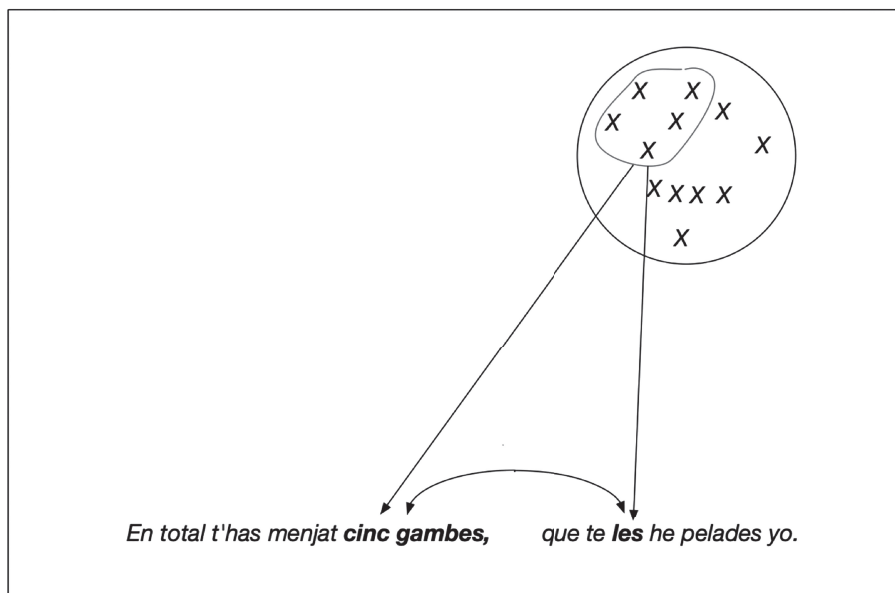

Figura 14: Referència anafòrica de *les*.

Segons mostra la figura 13, no es pot dir estrictament que *ne* substituïxca ningun substantiu. La funció de *ne* és incorporar a l'enunciat la referència a la classe (al conjunt de base) de la qual s'extrau una quantitat corresponent.¹³ Com remarca la GCC (1380), les frases nominals actualisades per un artícl definit, un possessiu o un determinant no poden ser represes pel pronom *ne*. En unes atres paraules, l'antecedent del pronom *ne* no pot estar actualisat per determinació, sino que ha d'estar-ho per quantificació. Per tant, a soles podrà dur un quantificador (numeral o indefinit: *Tens dos maquetes de fer punta: deixa-me'n una*) o aparéixer nuet, és dir, quantificat per pluralisació (*Tinc armeles: ¿ne vols?*) o pel seu caràcter lèxic de nom continu (*Volia orchata, pero no en quedava*). Açò explica que, a efectes de pronominalisació, un sintagma introduït per l'artícl indefinit opere com a sintagma definit, puix no deixa d'estar determinat, en conte de quantificat: *Se presentaren uns amics en casa i haguí d'atendre'ls*. En definitiva, **quan la referència de l'antecedent està determinada en conte de quantificada, la funció anafòrica del pronom l'obliga a reprendre-la extensivament, i açò bloqueja l'aparició de *ne***, que no pot designar un element previ específic, sino que ha de fer referència a la classe en general. Per si fora poc, el valor temàtic d'una segona menció conferix automàticament al sintagma nominal introduït per l'artícl indefinit el valor homogéneu prototípic dels sintagmes definits, els quals són represos pel pronom *el*.

Tampoc les frases nominals actualisades pels numerals precedits d'artícl (*les tres maletes*) ni les actualisades pel quantificador *tot* poden ser represes pel pronom *ne*, ya que, com diu la GCC (1380), “en aquestos casos el nom és considerat en tota la seva extensió i el pronom *en* designaria

13 Al nostre parer, l'explicació perceptiva que proponem se veu reforçada pel particular anàlisis generativiste de Ihsane, segons el qual lo que reemplaça el pronom *en* francès no és la frase nominal de les expressions quantitatives (*peu de pain; beaucoup de livres, deux bonnets, pas de livres...*), sino una subpart de la capa flexiva del sintagma, concretament, el complement de la projecció funcional de la quantitat, açò és, el formant *de* (“In sum, the quantitative *en* stands for FP_{de} ” : p. 241), la qual en la nostra esquematisació (figura 13) vindria a correspondre a la flecha del diagrama que vincula el pronom en el conjunt de base. En el cas de les construccions en les que la quantificació no és explícita (*Jean a vu des étudiants*), i que en valencià se realisaria per mig d'una pluralisació nueta (*Joan ha vist estudiants*), la pronominalisació sí substituïx tota la frase nominal (*Il en a vu; Ell n'ha vist*), pero, de nou, gràcies al caràcter lèxic de la quantificació dels noms continus plurals, la remissió al conjunt de base és evident.

tots els referents de la classe”. Dit en t rmins cognitius: el pronom *ne* no pot fer referència a la menc i inclusiva de la categoria. No és acceptable, per tant, **Dona’m les tres maletes, que me n’endur  a casa*, porque el car cter definit del sintagma antecedent el dota d’un valor inclusiu, al presentar-les com les úniques rellevants en el context. Año impossibilita la menc i exclusiva característica de *ne*, que ací es veu obligat a fer coincidir la seua referència en la de les instàncies concretes de l’antecedent, lo qual resulta incompatible en la seua designació intensiva, de classe.

Encara queda per explicar el contraeixemple de *Com que li agraden les novel·les polic iques, li’n regalarem un parell*. Observem que la referència del sintagma *les novel·les*  s ben diferent del de *les maletes* de l’enunciat anterior. En este cas tenim un verp d’afecció sicol gica i este tipo de predicats presuponen l’existència del subjecte, a l’hora que admeten una l ectura genèrica (Montero Gálvez 2011: 6-7). En esta interpretació global l’antecedent remet al conjunt de la categoria, possibilitant aixina una posterior menc i exclusiva del clític *ne*, ya siga general (*Com que li agraden les novel·les de misteri, li’n regalarem*); o partitiva (quantitativa): *Com que li agraden les novel·les de misteri, li’n regalarem un parell*. Observem finalment que *Li agraden totes les novel·les de misteri i per això li’n regalarem* constituïx un enunciat poc acceptable, porque el valor genèric de *les novel·les de misteri* està contrarrestat pel valor delimitador de *totes*, de manera que l’antecedent instancia no la classe en general, sino tots els elements individuals que la componen, impeding una ulterior referència exclusiva a través de *ne*.

Per una atra banda, quan l’enunciat incorpora la menc i explícita a la categoria, esta s’introduïx significativament per mig de la preposició *de*, el sentit general de la qual és el de posar en relació dos dominis separats per una frontera, significat que engloba les relacions *part/tot* i *orige/meta* (López García 1998: 576-577; 2005: 226). A causa d’este valor general, *de*  s la preposició apropiada per a relacionar la quantitat indeterminada actualisada ab la classe global de la que procedix i a la que es referix el pronom *ne*.¹⁴ Per eixemple, en *Se semaren algunes tomaques, pero n’han eixit de noves*,

14 Recordem que el pronom *inde* prové de l’adverbi llatí INDE (Guinot 1991: 63), de manera que la seua funció com a index d’orige d’un conjunt és plenament congruent en la seua etimologia;  s, per tant, natural que l’explicitació d’esta indexació d’orige s’introdu xca per mig de la preposició *de*. Per a una descripció detallada del significat de *inde* i la noció de procedència que comporta, vore *Oxford Latin Dictionary*, 1968: 879-880.

el subconjunt indefinit representat pel pronom *ne* és posat en relació en la classe de tomaques de les que procedix. L'enunciat equival, per tant, a *Se semaren algunes tomaques, pero han eixit unes atres tomaques noves*.

A continuació, partint dels eixemples de la *Nova Gramàtica de la Llengua Valenciana*, intentarem explicar les condicions d'aparició de *de*. En primer lloc, cal senyalar que la preposició és obligatòria quan el SN quantificat apareix dislocat a la dreta: *Mira que n'hi ha, de bollit*. En este cas, la classe de partida de la que se pren la quantitat indefinida s'especifica al final de l'oració i, naturalment, s'introduïx preposicionalment per *de*, indicant la relació de procedència. En canvi, quan el conjunt de base ocupa la posició inicial, la preposició, com remarca la GCC (1382), deixa de ser obligatòria. Llavors caben dos possibilitats: una, preposicional, com en *De colesterol, n'hi ha de bo i de roïn*, en la que s'establix el colesterol com a classe general de la que s'especifiquen dos subtipos; i una alternativa sense preposició, *Colesterol, n'hi ha de bo i de roïn*, en la que el colesterol deixa de presentar-se com a conjunt de base i s'introduïx com un tema general per al seu posterior desenvolupament. En esta última concepció, la classe de partida se presenta com un marc topicalisat que engloba les subclasses indicades a continuació, en conte de com a categoria de base; en conseqüència, la preposició *de* no apareix, puix no hi ha relació de procedència, sino merament d'inclusió.

En segon lloc, la referència explícita al conjunt de base se produïx també quan s'establix un contrast entre dos subclasses de la categoria de base: la del pronom *ne* i la del sintagma nominal antecedent (*No tinc olives negres, pero sí en tinc de verdes*, NGLV: 357). Naturalment, el sintagma que especifica la subclasse a la que remet el clític també porta *de*. Ara be, la preposició està significativament absent en valencià (a diferència del català), quan la segona subclasse va especificada per un quantificador (*Se semaren algunes tomates, pero n'han eixit unes quantes noves*: NGLV: 358), puix que en este cas ya no es contrasten dos classes diferents (tomaques noves i velles), sino que s'establixen dos particions del mateix conjunt de les tomaques (*algunes* i *unes quantes*) i, posteriorment, a la segona quantitat extreta del conjunt basal se li atribueix la qualitat de *noves*. Cognitivament, la ruta composicional (Maldonado 2016²: 233) de l'expressió és distinta i això queda reflectit en la presència o no de la preposició: no és lo mateix comparar dos subclasses del conjunt de base (*De pomes, ne tinc de roges i de verdes*) que agarrar un conjunt de base, traure'n dos quantitats i atribuir

una qualitat a la segona, encara que esta tinga valor classificador: *Se m'han acabat les olives verdes, pero n'he trobat algunes negres en el rebost*. Els diagrames 15 i 16 mostren clarament el contrast.

La figura 15 representa el constructe corresponent a la part de l'expressió en lletra negreta. En ella observem com en el domini situacional de Lluís existix un subconjunt de pintures (P): açò és, que Lluís posseïx unes pintures; estes pintures provenen d'un conjunt de base originari al que se fa referència per mig del pronom *ne* i que es representa en el diagrama per mig del círcul T (totalitat de la classe de partida). Posteriorment, una volta feta la selecció quantitativa, se li atribuïx al subconjunt de les pintures de Lluís la qualitat, representada pel rectàngul B, de ser molt bones.

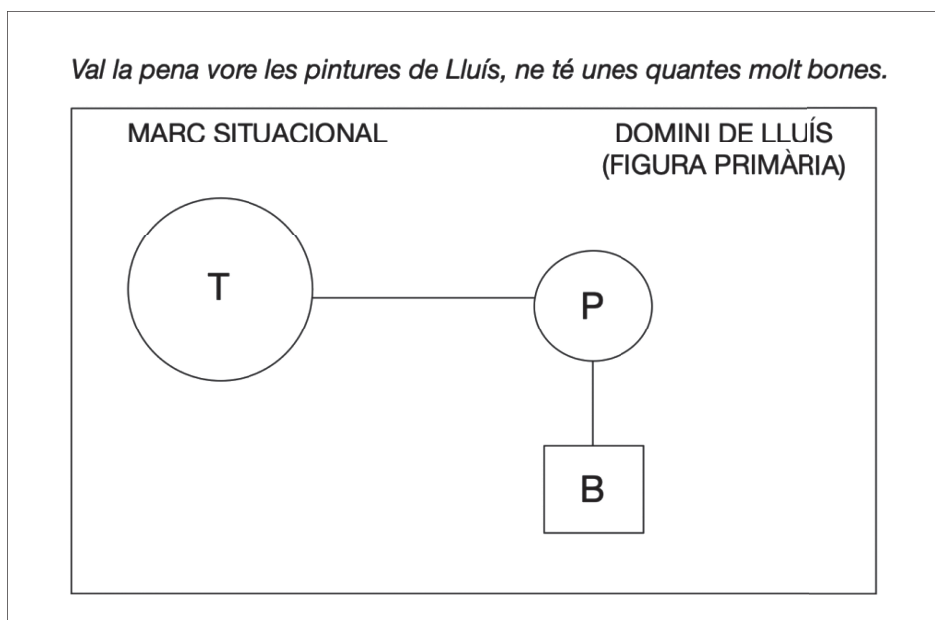

Figura 15: Cognició d'una atribució posterior a la quantificació.

En l'exemple de la figura 16 la ruta constructiva és l'inversa: en primer lloc se li atribuïx la qualitat de *bones* a la totalitat del conjunt de partida de les pintures i a continuació s'extrau una quantitat indeterminada. Com en el cas anterior, les pintures bones queden dins del domini físic de Lluís, el seu posseïdor.

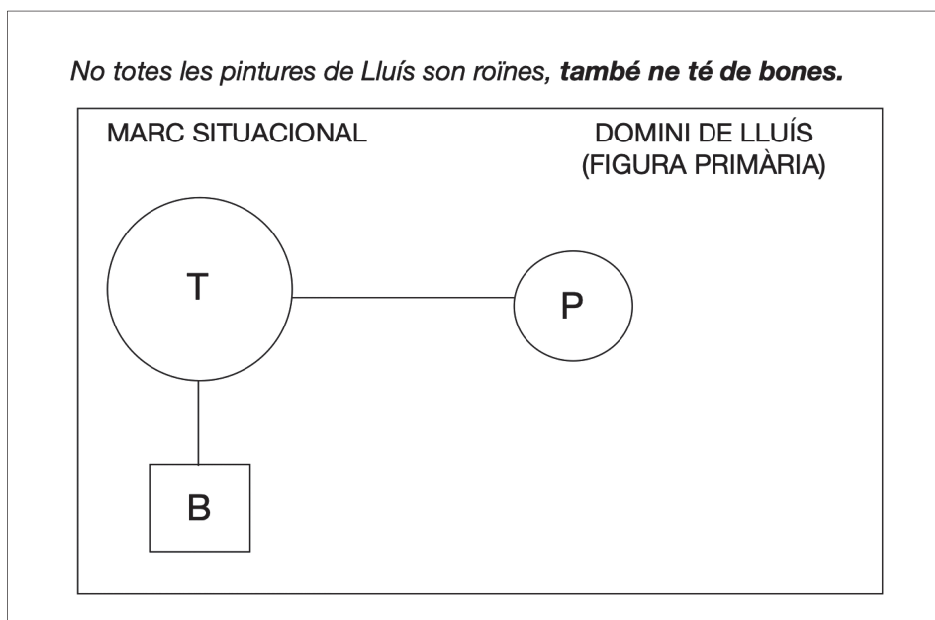

Figura 16: Cognició d'una atribució prèvia a la quantificació.

Ara be, estos usos quantificadors indeterminats no són els únics que engloba el pronom *ne*. El clític acompanya als verps de moviment quan estos van en forma reflexiva: *No te'n puges a la figuereta; Me'n vaig al cine; No te n'ixques de la vora; Vine-te'n en mi; Me'n torne hui a casa; Baixeu-vos-en de l'armeler*. En canvi, si l'us no és reflexiu, no apareix el clític: *Eixe puja a la figuera d'un bot quan vol; Yo vaig al cine tots els dimecres; No ixques al carrer; Vine en mi; Torne hui a casa; Baixeu de l'armeler* (NGLV: 359). En resum, la presència del pronom *ne* ve condicionada pel caràcter reflexiu de la construcció. Ricardo Maldonado (2019: 154-157) ha mostrat perspicaçment que les variants reflexives d'estos verps naixen quan se reduïx l'alcanç de la focalisació de l'event. En les construccions intransitives no pronominals se focalisa la transmissió de l'energia des del subjecte participant, conceptualisat com a figura primària o trayector, cap a la figura secundària o fita,¹⁵ el lloc de destinació del moviment. En estos

15 Els tèmens originals de Langacker (1987: 217) *trayector* i *landmark* han segut traduïts com a *figura primaria* i *figura secundaria* per Maldonado (2016²: 224) i, més lliteraltment, com a *trayector* i *hito*, per Antonio Benítez Burraco (Croft i Cruse, *Lingüística cognitiva*, edició espanyola de 2008, pàgina 87, nota). La nomenclatura

usos absoluts se focalisa tot el desenroll progressiu de l'event, de manera que l'energia inicial del participant que es mou se projecta fora del seu àmbit cap al complement de direcció. En canvi, en les variants constructives pronominals, que Maldonado denomina de *se mig energètic*, se restringeix la focalisació al punt crucial en el qual es produïx un canvi de posició. S'impon aixina una conceptualisació dinàmica, en la que tota l'energia permaneceix en l'àmbit del subjecte, de manera que el procés se presenta com un event repenti, inesperat o abrupte. Com a conseqüència d'esta reducció focal, *L'aigua se n'ix de l'aixeta* (figura 18a) adquirix un valor d'event inesperat (figura 18b), que permet encadenar un enunciat com *Haurem de cridar al fontaner*, sobre la base del caràcter accidental i no desijat del fet. Este matís accidental està absent en la variant no reflexiva, com ara en *Ves en conte que l'aigua ix en molta força de l'aixeta* (figura 17), en la que la focalisació és més ampla i abraça tot el procés de transmissió energètica, incloent els possibles esguits que poden afectar a l'oient:

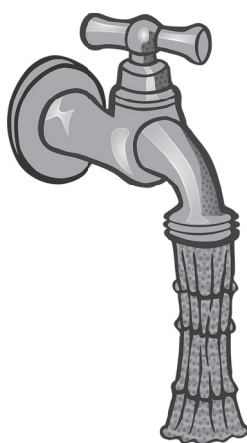

Figura 17: L'aigua ix en molta força de l'aixeta.

de Maldonado és clara perquè mostra que estes nocions s'apliquen, ja des del mateix Langacker, a les construccions biactancials en general i no tan sols a les de moviment adlatives, com suggerix la seua denominació anglesa; a canvi, presenta l'inconvenient de desdoblar la noció de figura (cognitivament definida per ser única), per a descriure la conceptualisació dels dos elements principals relacionats. Inversament, la terminologia de Benítez rossega el defecte reduccionista dels originals anglesos, però no necessita recórrer al desdoblament de la noció de figura. En el nostre treball gastarem indistintament les dos alternatives.

Figura 18: *L'aigua se n'ix de l'aixeta.*

Figura 18a: Restricció de l'alcanc de la focalisació.

Figura 18b: *Atribució de valor accidental.*

Pero, ¿qué tenen en comú les estructures reflexives de desplaçament respecte a les construccions quantificades indeterminades per a que abdós requerixquen el pronom *ne*? La resposta és que unes i altres necessiten incloure en el perfil designat l'entitat de partida, és dir, la base. En el cas de les reflexives, l'aparició del pronom s'ha d'interpretar com un cas de presència duplicada del subjecte en l'oració (López García, 1996: 372), ya que este concorda en el verb doblement: per mig dels morfemes verbals i per mig del pronom reflexiu, el qual no deixa de referir-se al propi subjecte. La doble presència és un reflex formal del desdoblament nocional del subjecte en el procés. En *Joan se llava* el subjecte *Joan* apareix doblement perfilat en l'expressió: és el participant que fa l'acció, pero també és el participant afectat per ella, el que queda net com a resultat del procés de llavat. Per lo que fa als verps de desplaçament, el pronom reflexiu permet mostrar l'acció abans i en acabant del punt crucial del canvi de posició: des de l'orige inicial, dins d'uns límits, a una segona posició en un altre àmbit. Quan diem *El riu se n'ix*, estem concentrant la focalització de l'energia del moviment en dos posicions, dins del caixer i fora d'ell. En estes diàtesis reflexives la posició originària, activada en l'escena verbal per la presència del pronom, és fonamental en la construcció de l'event i, com en el cas del conjunt de base de les construccions indeterminades, s'incorpora a través del pronom *ne*, que en abdós estructures fa referència a l'element de partida: el conjunt total, en les partitives; el lloc de procedència anterior al canvi de posició, en les pronominals.

En alguns verps com *emportar-se*, *endur-se*, *enrecordar-se*..., el pronom que indica l'orige ha acabat per incorporar-se al lexema verbal; estos verps inclouen com a part del significat l'orige del moviment, siga físic (*emportar-se*, *endur-se*) o merament nocional (*enrecordar-se*), establint aixina una oposició semàntica respecte a la variant sense aglutinació pronominal (NGLV: 360). Per eixemple, *portar* no incorpora al seu perfil l'orige de l'element desplaçat, a diferència del seu parell pronominal *emportar-se*. Puix que en les variants pronominals el domini de procedència ya està lexicalisat i no s'entén com un complement separat, estos verps aglutinats permeten utilitzar de nou el pronom *ne* per a incorporar la noció quantitativa del conjunt de base: *Porta bona cosa de figues, que yo me n'emportaré un cabaç* (NGLV: 360).

L'incorporació a través del clític *ne* del conjunt basal al perfil de l'escena verbal se manifesta en un us particular de la llengua valenciana,

desconegut pel català (GCC 2: 1378, nota 24), que afecta a les construccions ab el verp *ser* en valor predicatiu: com havem alvançat més amunt, quan un valenciaparlant sent una expressió com *Hui ne serem molts en el dinar*, interpreta per defecte que es referix al conjunt de base cognitivament més rellevant, que en este cas correspon al de les persones que formen part del marc de l'enunciat. Açò és, que hi han moltes persones que participen en la reunió o activitat en qüestió.

En resum, l'aproximació cognitiva del funcionament del pronom *ne* a partir de les nocions de referència quantitativa i de conjunt de base o domini de procedència permet explicar de manera unitària cliticisacions aparentment heterogènees com la de les construccions partitives i la dels verps pronominals de desplaçament. Des d'est enfocament podem entendre globalment el fenomen dels clítics adverbials (*en*, *hi*) com un mecanisme que la llengua valenciana actual (molt més restrictiva en l'us que el català) utilisa per a incorporar a l'esquema predicatiu la noció de procedència ubicada en el marc situacional quan esta deixa de concebre's com una circumstància extrínseca i passa a construir-se com un component essencial per al tancament perceptiu de l'escena. En este sentit, resulta plenament pertinent la consideració d'estos pronomes com a partícules adverbials que trobem en Nebot i Fullana.

7. LA FOCALISACIÓ DEL MARC SITUACIONAL PER MIG DEL PRONOM *HI*

La reducció del palmito funcional del clític *ne* pròpia del valencià actual és coherent en l'experimentada per *hi*, l'atre pronom adverbial. Segons la NGLV (363), *hi* s'utilisa de manera lexicalisada en certes construccions i frases fixades. Si parem atenció ad estes estructures, vorem que tenen en comú la rellevància del marc situacional del constructe verbal. Totes elles són manifestacions d'una capacitat constructiva descrita per Langacker per a l'anglès (2008: 389-390) en virtut de la qual s'otorga protagonisme focal (*focal prominence*) a l'escenari global de l'event, en conte d'als seus participants primordials, que en una oració transitiva corresponen al subjecte i a l'objecte. Encara que lo habitual és construir una escena verbal com un event en el que un participant interactua en un atre, és possible presentar el mateix contengut verbal de manera alternativa, convertint en figura el marc situacional. Per eixemple, Langacker nota que oracions aparentment transitives com *El sobre contenia el seu testament* (*The envelope contained his will*) o *El tren ya està alcançant Chicago* (*The train is approaching Chicago*), no ho són realment; per lo manco, si s'interpreta la transitivitat en térmens cognitius com l'interacció entre un agent i un pacient: efectivament, en els anteriors eixemples els participants no interactuen, sino que merament ocupen posicions. Est enfocament permet explicar per qué no admeten la transformació a passiva, puix cognitivament no són transitives: **Chicago ya està sent alcançat pel tren;* **El testament era contengut pel sobre.*

Existixen més tipos de construccions en les que no es focalisa com a figura un participant, sino una localisació o un element del marc situacional. Una mostra molt particular de l'anglès són les expressions com *My cat is crawling with fleas* (Langacker, 2008: 388-389), que es traduiria lliteralment per *El meu gat està trepant de puces*, és dir, que el pobre gat està infestat de puces que trepen per ell. És evident que en esta oració hi ha una discordança entre el subjecte o figura principal oracional, *my cat*, i el participant que realment efectua l'acció (les puces). La construcció s'explica per un desplaçament del protagonisme de la focalisació des del participant que actua (les puces), a la localisació (el gat), convertit en la figura primària per l'importància afectiva o psicològica que té per al conceptualisador, per més que a soles

represente el lloc pel qual trepen els insectes. Est esquema constructiu resulta, en aparència, estrany a la llengua valenciana, pero en realitat un valenciaparlant opera de manera molt semblant a propòsit d'una construcció com *El carrer bull de gent*, puix, a pesar de que lo que es mou efervescent com l'aigua bollint és la gent i el carrer indica la mera localisació en la que açò ocorre, és est últim element el triat com a subjecte o figura primària oracional.

Relacionades en les construccions anteriors se troben, al nostre parer, les oracions impersonals com *Hi ha galletes en l'alçador de la cuina*. El verp *haver* incorpora la localisació a través del pronom *hi*, ya que estes predicacions no presenten cap de participant que interactue i, llavors, pren valor central per a la construcció de l'escena el lloc en el que apareix el participant objecte. Observem que en una oració com *Si tens gana, no patixques, que hi ha moltes galletes*, l'especificació de l'ubicació és discursiva, se sobreentén pel context situacional i no necessita ser explicitada. No obstant açò, està incorporada al perfil verbal per mig del pronom *hi*, ya que l'escena impersonal necessita psicològicament una localisació en la que ubicar les galletes. El procés és completament paral·lel a *Ne queden moltes*, en referència també a les galletes, expressió que requerix l'incorporació al contengut perfilat de la noció d'un conjunt basal del qual se pren la quantitat plural indeterminada en qüestió.

Ara be, és possible donar un pas avant i convertir en figura principal de l'escena verbal l'element emmarcat situacionalment, de tal manera que passe a reinterpretar-se com a subjecte; tenim aixina la construcció concordada *Hi han moltes galletes en la bossa*. Com explica López García (1996: 274), cognitivament una oració com *Hi ha cireres* és un esquema forçat en el que tenim com a únic participant un objecte, és dir, un fondo perceptiu, junt a la frontera verbal *Hi ha*, pero sense figura.

L'enfocament perceptiu pretén donar conte dels funcionaments gramaticals considerant que el llenguatge no se rig per uns mecanismes específics, sino per les habilitats cognitives generals del ser humà. Una de les més productives és la facultat de focalisar la nostra atenció en un determinat element d'una escena visual, deixant el restant dels elements en el fondo: és lo que es coneix com a alineació figura/fondo (Croft & Cruse 2008²: 84-85). De fet, les funcions sintàctiques no

són sino una manifestació gramatical d'esta operació d'alineament: la figura se caracteriza per ser obligatòria i única, en oposició al fondo, que és opcional i múltiple. Dins de l'oració, el subjecte és la funció corresponent a la figura: una oració és com la foto d'un subjecte; segons afirmava la gramàtica tradicional, el subjecte és l'element del que es predica alguna cosa. Aixina, segons remarca López García (1996: 120), els peus de les fotografies se rotulen considerant la figura de l'imatge com a subjecte, per eixemple, *Nelo celebrant el seu natalici*. No es tracta merament d'una analogia, sino que realment una oració és la plasmació llingüística d'una conceptualisació visual del món construïda sobre la figura cognitiva primària del subjecte, segons posen de manifest les propietats sintàctiques de les funcions oracionals.

Com a figura perceptiva, el subjecte és obligatori: pot ser explícit o no, pero està sempre present a través de la concordança verbal. Si, com vorem un poc més avall, en valencià tendim a reinterpretar l'objecte directe de les oracions impersonals (*Hi ha algunes notícies esperançadores*) com un subjecte (*Hi han algunes notícies esperançadores*), és perque una estructura dotada de fondo pero sense figura és contraintuïtiva i, per tant, inestable (López García 1996: 274), açò és, tendent a ser reinterpretada.

Per una atra banda, el subjecte és únic: no pot haver més d'un subjecte en una oració perque una figura cognitiva és, per definició, única, encara que pot ser plural (per morfologia, com en *Els periodistes*) o per coordinació (*Chimo i Maria aplegaren tart a la festa*). En canvi, els objectes, que representen el fondo perceptiu de l'oració, poden ser múltiples (*Omplí el got d'aigua; Li han parlat del butoni al seu fill en l'escola i ara té por*), a l'hora que no són indispensables, com mostren les oracions intransitives (*El pardalet ha mort; La casa caigué per l'aluminosis*). Langacker parla de l'alineació figura/fondo com a base fonamental de les construccions gramaticals: pero si el subjecte és la figura i els objectes són el fondo, ¿quin paper cognitiu encarna el verp? La resposta, com senyala López García (1996: 133-135), és que el verp, en la seua funció predicadora, representa la frontera oracional. La frontera és un element unidimensional, perceptivament irreductible i diferent de la figura i del fondo: la bandera de Japó pot vore's com un círcul roig sobre un quadro blanc o com un quadro blanc en un

forat, pero la percepció de la circumferència que els separa no pot ser alterada, ya que és unidimensional.

El verp, com a frontera, és l'element central de la predicació, fet que explica la seua capacitat per a condensar els principals elements oracionals, de manera que en la forma verbal queda necessàriament incorporada la figura del subjecte per mig dels morfemes de persona i número, a la que poden sumar-se opcionalment els objectes principals (directe, indirecte, l'atribut) i, inclús uns atres, com ara els circumstancials, sempre per mig dels pronoms dèbils. Respecte al paper de la frontera en els esquemes intransitius (*Parles massa fort*), en els que falta el fondo corresponent als objectes, López García (1996: 134) el compara en els dibuixos de còmic que marquen clarament les siluetes, de forma que el fondo tendix a ser prescindible; en canvi, al difuminar el contorns, com en una pintura a l'oli, el fondo sí resulta necessari: això és lo que passa en les oracions transitives.

En tèrmens cognitius direm que la llengua soluciona el problema que supon un enunciat contraintuïtiu com *Hi ha cireres*, dotat de fondo, pero sense figura, per mig d'un procediment ben senzill: ignora la diferència entre subjecte i objecte i convertix l'únic participant en la figura primària oracional (*Hi han cireres*). Al nostre parer, este procés se veu propiciat pel fet que el pronom *hi* s'haja lexicalisat i haja deixat de ser percebut com l'encarnació en l'escena verbal de la localisació, la qual, encara que general i inespecífica, podria ser concebuda com un element en el que basar la predicació. No obstant, la nova construcció, a pesar d'estar dotada d'un subjecte concordat susceptible d'actuar com a figura primària (*cireres*), continua resultant incòmoda, porque eixe subjecte indica una cantitat indeterminada, la qual remet implícitament a un conjunt de base, absent en l'enunciat. El següent pas, per tant, és incorporar la referència a la classe per mig del pronom *ne* (*N'hi han cireres*): aixina, encara que en *Hi ha cireres* el conjunt basal ya està representat per mig del subjecte (*cireres*), en realitat eixa base no apareix conceptualisada com a conjunt de procedència, sino com a figura primària, motiu pel qual el parlant tendix a crear la construcció alternativa partitiva duplicada en la que el conjunt de base està representat tant pel subjecte com pel clític *ne*. Esta manera de conceptualisar la realitat no és exclusiva de la llengua valenciana, sino

que, per eixemple, està amplament documentada en aragonés (Kuhn 2008: 131): *años n'heba más de 50; como si ellos n'hesen la culpa de...*

El pronom *hi* també ha acabat lexicalisat en uns atres enunciats en els que el marc discursiu resulta indispensable per a l'elaboració de l'escena verbal. Possiblement el cas més transparent és el de *Estat'hi quet* (NGLV: 363, nota 219), a on el clític indica la localisació o la postura en la que deu permanéixer l'interlocutor. *Hi* se conserva igualment en la llengua actual en construccions reflexives en les que s'associa un verp de percepció al marc situacional que el sustenta (*No m'hi veig; No s'hi sent*). Un cas ilustratiu és l'aparició del clític en l'expressió *No s'hi val*, en la que el pronom encarna les condicions globals que determinen l'acceptabilitat d'un comportament, com ara el transcurs temporal que ha de respectar el chiquet que busca en el joc de conillets a amagar quan diu *¡Ya s'hi val!* per a avisar de que ha acabat de contar. Mostra de que en esta expressió el pronom ha segut lexicalisat i no se li atribueix cap funcionalitat sintàctica és l'aparició de la variant *¡Ya li val!*, que substituïx el clític *hi* per un atre reconeixible i de plena vitalitat com *li*.

La reducció dels pronoms *ne*, *hi* a contexts restringits pero que reclamen la cliticisació obligatòria situa la llengua valenciana en una posició intermija entre el bloc galorromànic, que fa un us molt extens d'estos pronoms, i l'iberorromànic, en el que pràcticament han desaparegut. La correcta distribució del pronom *ne* en valencià, alluntada dels usos abusius, com el de la substitució d'un complement circumstancial en construccions no pronominals (**Ne tornaré (de Bechí) cap a les dèu de la nit*, NGLV: 360), i més alluntada encara de l'abolició castellana dels clítics adverbials, permet identificar automàticament al valencià parlant natiu. No és l'únic traç que situa al valencià a cavall entre els dos blocs lingüístics. Un anàlisi contrastiu dels traços estructurals de la llengua valenciana desmonta taxativament la suposta inclusió del valencià dins d'un hipotètic diasistema occitanorromànic i mostra més pronte una posició de llengua pont entre dos blocs genèrics, el galorromànic i l'iberorromànic, internament diversos, que difícilment poden conceptualisar-se com a (dia)sistemes unitaris. Són traços iberorromànics substancials del valencià la triple distinció deíctica *este-eixe-aquell* (Blasco 1986: 140-145) i la distribució del doblet *ser/estar*. En canvi, són traços galorromànics l'us d'un derivat de HOC com

a pronom neutre de tercera persona (*Ho sé*), i no d'un derivat de ILLUD com fa el castellà (*Lo sé*), o l'utilització adjectival de l'interrogatiu *quin*: *¿Quin vols?* (Blasco 1986: 148-149). Segons havem senyalat, l'extensió actual dels clítics adverbials *en*, *hi*, a mijan camí entre la conservació galorromànica i la tendència a la desaparició iberorromànica (Blasco 1986: 145-148), és simptomàtica de la posició intermija del valencià. En quant a l'us de la preposició *a* com a marcador de cas acusatiu per a l'objecte directe personal, el valencià s'acosta novament al bloc iberorromànic (*He vist a Chimo*), encara que ab casos idiosincràtics de manteniment de la forma no preposicional en la comarca conservadora de l'Horta, entre parlants majors, i restringits a contexts de subjectes de primera o segon persona que marquen morfològicament l'oposició subjecte/objecte: *¿Has tocat ta mare?* (NGLV 510, nota 275). Uns atres traços resulten de difícil ubicació: el singular us d'un pretèrit perfecte analític, en el que un derivat de la perífrasis VADO + infinitiu s'ampra en valor de passat (*Vaig anar*), l'acosta al subgrup pirenaic, puix és compartit per català, gascó i aragonés (a banda de pel balear), pero no per provençal ni francès (Blasco 1986: 155-157); tot açò sense oblidar que era conegut en castellà i portugués antic, i que en valencià conviu en la forma sintètica (*aní*). Inversament, el fet excepcional de dispondre d'un article neutre neutre *lo* agruparia al valencià junt al castellà i, deixant de banda veleïtats normatives, també junt al català i al balear.

En definitiva, al nostre parer, l'inclusió del valencià dins del bloc llingüístic galorromànic a soles pot fer-se a través d'una anexió prèvia al català, és dir, subsumint la llengua valenciana dialectalment dins de la catalana per a obviar a continuació, una volta relegats a categoria dialectal, els importants traços estructurals que acosten la nostra llengua al portugués i a l'espanyol, separant-la del grup occitanorromànic i, en general, galorromànic.

Els clítics *hi* i *ne* són adequadament considerats adverbials perque incorporen a l'enunciat un element situacional corresponent al marc de l'escena (el conjunt de partida en el cas de *ne*, la funció locativa de l'event en el cas de *hi*), i és l'adverbi la categoria que realisa prototípicament la funció d'objecte circumstancial, corresponent al fondo perceptiu del marc oracional. A continuació analisarem l'entitat perceptiva d'estos clítics adverbials contextualisant-la dins de la cognició general de les funcions sintàctiques de la llengua valenciana. López García establix

una caracterisació cognitiva per a les de l'espanyol conforme a la següent jerarquia, extensible en lo essencial al valencià:

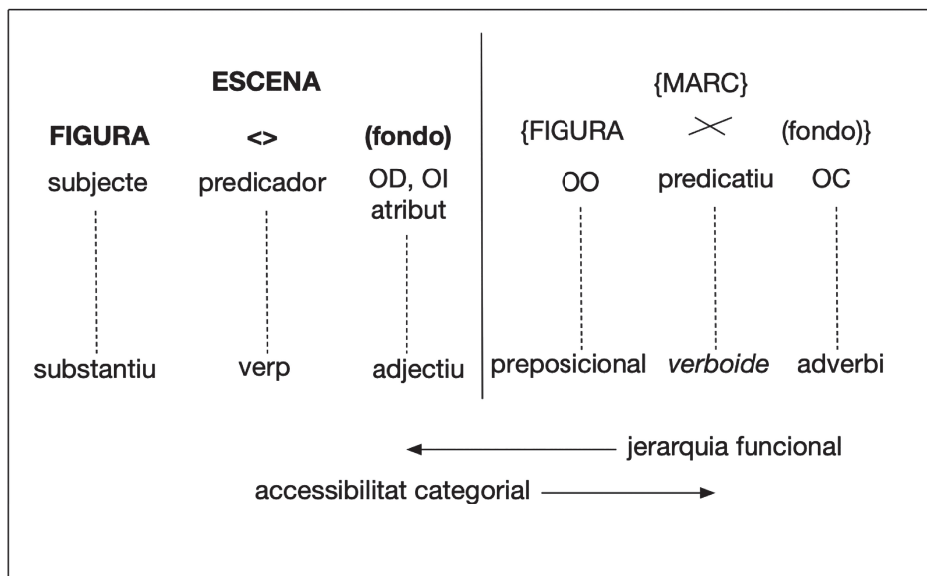

Figura 19: Jerarquia de les funcions sintàctiques (López García 1996: 119).

Segons havem indicat més amunt, el subjecte, com a figura de l'escena oracional, és obligatori i únic, mentres que els objectes, com a fondo oracional, són opcionals i múltiples. Aixina, tenim tres tipus essencials d'objecte, sense contar els datius: directe, indirecte i de règim o oblic (OO).

Además, l'atribut és també una classe d'objecte, encara que indiferenciat, de manera que la seua pronominalisació no distingeix gènere ni número: *Batiste és mege* → *Ho és*; *Ana és meja* → *Ho és*. El seu caràcter indiferenciat el fa únic, de manera que no admet la coaparició de clític i atribut (**Ho és mege*), tal com el subjecte tampoc pot concórrer en el seu pronom.

Conforme nos anem acostant al fondo de l'escena oracional, els objectes van perdent importància perceptiva i, en conseqüència, la precisió de les marques clíiques que els representen disminúix. Per a l'objecte directe, el valencià distingeix gènere i número, almenys per a les formes no reduïdes (*el, la, les, els*), mentres que per a l'indirecte el gènere deixa de ser rellevant i a soles tenim distinció de número: *li, els*. Notem ara una particularitat

valenciana respecte de l'espanyol i és que, per al plural, l'objecte directe masculí i l'indirecte coincidixen en la forma *els*. Des d'un punt de vista perceptiu açò no és gens sorprenent, posat que la diferència entre abdós és merament gradual, és dir, que no deixen de ser manifestacions de la noció de fondo, oposta a la figura del subjecte. Per la seua banda, en espanyol el *leísmo* tendix a neutralisar també les funcions d'objecte directe i indirecte masculins (*lo vi/le vi*). No és casual que este siga l'únic fenomen de confusió de casos acceptat normativament en espanyol: el paralelisme respecte del valencià posa de manifest la fonamentació cognitiva del procés, consistent en la distinció gradual i no categòrica entre abdós objectes com a fondos perceptius.

Parem atenció ara a un altre traç important del quadro de López García: la jerarquia funcional. Segons est autor, existix una jerarquia sintàctica semblant a la que opera en l'àmbit militar, de manera que les funcions se desplacen cap a la seua esquerra i tendixen a desenrollar la funció de l'escalafó immediatament superior, exactament igual que en absència del coronel el tinent coronel realisarà el paper d'aquell. Les categories actuen de forma inversa a través de l'accessibilitat categorial, en virtut de la qual cada classe gramatical pot eixercir les funcions manco rellevants perceptivament, açò és, les situades a la seua dreta, de manera similar a un capità que assumix les faenes inferiors dels sargent o del tinent. Per eixemple, además de la seua funció prototípica de subjecte, un substantiu pot eixercir d'objecte (*He vist un llibre*) o d'atribut (*Joan és taxiste*), com si fora un adjectiu; o de circumstancial, com un adverb: *Els dumenges també treballa* (López García 1998: 62). Reprenent la jerarquia funcional, observarem cóm, efectivament, en la veu passiva, és l'objecte directe el que substituïx al subjecte com a figura oracional. De fet, com que objecte directe i indirecte no són sino variants de la mateixa funció i tenen una entitat perceptiva pareguda, en llengües com l'anglès est últim també pot funcionar com a subjecte de la passiva (*John was given a book*). Per cert, que també en castellà, segons remarca López García (1996:128), l'objecte indirecte passa a subjecte de la passiva pronominal en algunes construccions no normatives: *Y a ellos, ¿*qué se les importa?* Si l'objecte directe és capaç de realisar les funcions de subjecte en determinades circumstàncies, també l'indirecte pot ascendir ocupant la funció immediatament superior: aixina, quan l'objecte *un bes* de *El chicon li donà un bes a la seua nóvia* és absorbit pel semantisme verbal en *El chicon besà a la seua nóvia*, és

l'indirecte (*la seua nóvia*) el que passa a funcionar com a directe en la nova estructura.

Frontal castellà actual, el valencià presenta la capacitat de pronominalisar els objectes circumstancials, relatius a la perifèria situacional. Açò resulta ben natural, donada l'importància del marc a l'hora d'ancorar un enunciat. El valor adverbial dels clítics *en*, *hi* com a representants del fondo del marc se posa clarament de manifest si parem atenció a la seua jerarquia funcional en unes atres llengües veïnes. En efecte, com a marca del fondo situacional, *en*, *hi* ocupen la posició inferior de la jerarquia. A canvi, presenten una forta tendència a ascendir en l'escala i realisar les funcions superiors de la seua esquerra. Analisant eixemples de l'aragonés, l'asturià i el català, Mª Pilar Colomina (2016) senyala que els pronoms patixen alteracions morfològiques en situacions en que la varietat llingüística en qüestió no dispon del clític adequat per a dur a terme una determinada pronominalisació. Si atenem al quadro jeràrquic de López García, el comportament d'estos clítics deixa de ser percebut com una anomalia, ya que consistix en ascendir cap a una funció superior, conforme a la dita jerarquia. Aixina, com a clític adverbial del marc, el pronom *hi* tendix a realisar la funció superior del datiu en ribagorçà (*Dí-lo-hi=Dis-li-ho*) i en aragonés oriental (*Dí lo ye = Dis-li-ho*), mentres que en les restants variants de l'aragonés, és un atre clític adverbial, *ne*, el qui usurpa una funció encara superior, la de l'objecte directe: *Dí le ne (Dis-li-ho)*. Notem, además, que en valencià el pronom *ne* pot resultar acceptable idiosincràsicament com a complement de l'atribut del verp *fer-se*, sempre que estiga present el valor partitiu o d'orige del marc situacional (*Li encanta eixe gimnasi i se'n vol fer soci*). De la mateixa manera, en català *ne* ascendix a unes atres funcions superiors com la d'atribut indeterminat (*No n'és, de vermell*) o la de complement predicatiu: *El nomenaran president o no l'en nomenaran* (Colomina: 2016:12). Además, el català presenta la tendència, consagrada per la normativa, a reemplaçar el clític de datiu per l'adverbial *hi*: *Dona-la-hi=Dona-li-la*. Òbviamment, els intents d'estendre este model català a la llengua valenciana suponen la violentació de tot el nostre sistema pronominal i no tenen cap de justificació perceptiva: el castellà tendix a frenar els casos de *laísmo*, *leísmo* i *loísmo*; promocionar l'ascens a jerarquies superiors dels pronoms adverbials valencians en contexts que els són aliens seria com promocionar en l'eixèrcit una usurpació de funcions no justificada per una conjuntura excepcional, és

dir, que equivaldria a promocionar una insubordinació. Notem ara la fonda fonamentació perceptiva dels clítics adverbials del valencià: representant com representen la manifestació funcional de l'element cognitiu manco rellevant de l'oració, els complements circumstancials, la nostra llengua ha reduït la seua manifestació clítica als casos en que el marc és concebut com a indispensable per a la construcció de l'escena. En conseqüència, a diferència del català, ha descartat tota funció circumstancial accessòria de *hi* (companyia, instrument, inclús temps...), reservant la cliticisació a la circumstància nuclear, l'espacial, i únicament per als casos en que esta forma part essencial de la concepció verbal (*M'hi veig be; No s'hi troba; Esta-t'hi quiet; N'hi han cireres en el rebost*). Similarment, l'us de *ne* ha quedat restringit als contextos en que el conjunt originari del qual se pren la part o quantitat indefinida representada per *ne* se conceptualisa com a determinant per a entendre la quantificació dels dos participants principals: el subjecte, en el cas dels verps inacusatius; i l'objecte directe, en les construccions transitives. Com vorem a continuació, esta incorporació del conjunt de partida a la frontera verbal com a marc del que se pren una part va lligada a la concepció independent del sintagma com a tema o pacient i és incompatible en la focalisació de l'agentivitat del subjecte.

8. LA DISTRIBUCIÓ ERGATIVA DE *NE*

L'últim component clau del mecanisme de *ne* correspon a la seua distribució funcional. Saragossà (2005: 216) definix este clític adverbial com un pronom d'objecte directe que, per a augmentar la seua rendabilitat, se pot aplicar també als subjectes (sempre indefinits) quan estos són intransitius i, per tant, no hi ha possibilitat de confondre la funció sintàctica del sintagma pronominalisat. D'esta forma, senyala, el pronom *ne* substituïx sintagmes nominals indefinits en funció de subjecte en construccions intransitives com ara “*En eixa casa viuen moltes persones, pero en aquella només en viu una; Ahir varen arribar tres vaixells i, hui, esperen que n'arribaran dotze; Ara hi ha clientela, {pero adés no n'hi havia / pero adés no n'hi havia gens}. Sí que ha caigut aigua, {i encara en caurà / i encara en caurà molta més}*”. Saragossà precisa que, com els pronoms dèbils substituïxen constituents temàtics (coneguts o nomenats anteriorment), serà temàtic el núcleu del sintagma, pero no podrà ser-ho la seua quantificació, ya que llavors utilitzaríem el pronom *el* i no el pronom *en*; esta qualitat temàtica aplicada als subjectes es resol en que, quan hi ha cliticisació, la quantificació del sintagma nominal subjecte ha d'aparéixer en posició remàtica o nova, és dir, posposta al verp, i mai anteposta, com mostren els exemples anteriors.

Les consideracions de Saragossà tenen la virtut de cridar l'atenció sobre la posició postverbal del quantificador en els casos de pronominalisació. Aixina quedaria explicada l'observació de la NGLV (358) a propòsit de que “el quantificador ha d'anar darrere del verp; si apareix davant no és possible la substitució per *ne*: *De tots els corredors que han eixit hui en la correguda, n'han aplegat fora de temps uns quants* (correcte); pero: **De tots els corredors que han eixit hui en la correguda, uns quants n'han aplegat fora de temps*”.

No obstant, no cal obviar alguns matisos importants: en *S'apuntaren molts participants a la correguda, pero uns quants han segut descalificats*, la pronominalisació no és viable i, no res menys, tota la seqüència és en major o menor mida remàtica, incloent el quantificador. La posposició del quantificador en les construccions pronominalisades s'hauria de posar en relació, no únicament en el seu indiscutible valor remàtic, sino en les propietats comunes dels objectes i els subjectes susceptibles de cliticisació per *ne*: tant la posposició al verp (*Compraren set llibres*: objecte directe; *Aplegaren huit clients de colp*: subjecte) com la possibilitat d'aparéixer sense determinant

(*Necessita amics*: objecte directe; *Falten jugadors*: subjecte). Recordem que des d'un enfocament generativiste tant els complements directes com els subjectes inacusatius són autèntics objectes en l'estructura profunda. Per una altra banda, si els verbs transitius no poden pronominalisar el subjecte per mig de *ne*, no és a soles per a evitar que el parlant se confonga a l'hora d'identificar la funció de l'antecedent. Si este fora el moll de la qüestió, seria possible pronominalisar per *ne* el subjecte d'un verb intransitiu com *plorar* o *córrer*, ya que no hi ha cap d'objecte directe que induïxca a confusió, pero en realitat no diem ?*Encara que els primers dies de classe ploren molts chiquets, en acabant ne ploren a soles un poquets*. La pronominalisació no es du a terme, mes que el subjecte corresponga a un sintagma indefinit remàtic d'un verb intransitiu, porque la cliticisació subjectiva a través de *ne* no és viable per a tots els verbs intransitius, sino únicament per al subgrup dels inacusatius, al qual no pertany *plorar*, que és un intransitiu pur.

Intentarem explicar el comportament sintàctic funcional del clíctic *ne* partint de la distinció tipològica entre les llengües acusatives, que tenen una orientació marcadament agentiva, i les llengües ergatives, d'orientació temàtica. L'orientació agentiva i la temàtica constituïxen dos estratègies de codificació alternatives per les quals se conferix rellevància a un element llingüístic concret en correspondència a una determinada classe de prominència perceptiva. Segons la llengua en qüestió, se tria una disposició o l'altra com a orientació per defecte, encara que totes les llengües combinen en certa mida les dos (Langacker 2008: 373-378).

Les llengües agentives tendixen a perfilar l'escena verbal com una interacció entre un agent i un pacient, de manera que trien com a trayector al participant dotat de qualitats més proagentives: òbviament eleven a la categoria de subjecte a l'agent de les oracions transitives, mentres que el participant més poc agentiu, de paper semàntic pacient o merament temàtic, és relegat a una focalisació secundària com a objecte. Esta concepció s'estén a les oracions intransitives en les que l'únic participant principal és triat per defecte com a subjecte figura de l'interacció. La manifestació gramatical més evident de l'orientació d'una llengua és l'assignació de cas. L'orientació agentiva tendix a marcar en el cas acusatiu l'objecte com a fita o figura secundària (el valencià, per eixemple, a través de la preposició *a*), mentres que la figura primària, siga subjecte d'una construcció prototípica de verb transitiu o subjecte d'una construcció intransitiva, manco prototípic, pero assimilable a l'anterior, rep cas nominatiu, habitualment representat per l'absència de qualsevol marca formal, ya que

la figura primària, com a element focal prevalent immediat, no en necessita cap. Aixina, en l'oració valenciana *Yo he portat a Joan a casa*, el pronom *yo*, que actua com a subjecte agent d'una oració transitiva, va en cas nominatiu, exactament igual que en *Yo he vengut a casa*, a on funciona com a subjecte d'una oració intransitiva. En canvi, en el primer eixemple, l'objecte (*a Joan*) va marcat en cas acusatiu per la preposició *a*, que nos indica, conjuntament ab la posició postverbal, que es tracta de la figura secundària que es veu afectada per l'acció d'un participant agent més rellevant perceptivament. Com veem, les llengües agentives tendixen a agrupar els subjectes d'oracions transitives i intransitives (no marcats) com a trayector, front a l'objecte de les transitives, senyalat en cas acusatiu com a fita.

Pero també és possible construir les escenes verbals seguint una orientació diferent: en les llengües de tendència temàtica l'estructura oracional més prototípica no posa en perfil una interacció agent-pacient, sino que perfila típicament com a figura un tema, és dir, un element no agent dins d'un procés d'un únic actant i, a continuació, estén eixa concepció a les estructures no prototípicament temàtiques d'un únic participant agentiu, i també a l'objecte pacient d'una estructura transitiva. En les llengües ergatives, que segueixen esta orientació temàtica, tant el subjecte de les oracions intransitives com l'objecte de les transitives van en cas absolutiu, el no marcat, açò és, són triats com a figures primàries; en canvi, el subjecte agent de les oracions transitives és senyalat en el cas ergatiu que el marca com a figura secundària.

Considerem a continuació un parell d'eixemples d'una llengua ergativa com el vasc:¹⁶ comparant *Ni [yo] etxera [a casa] etorri naz* (*Yo he vengut a casa*) en *Zuk [tu] ni [yo] etxera ekarri nauzu* (*Tu m'has portat a casa*) observem que el tema *ni* (*yo*) permaneix invariable en les dos oracions. Açò vol dir que és el mateix tant si funciona com a subjecte d'una oració intransitiva (en el primer cas) com si actua com a objecte d'una oració transitiva (en el segon). En canvi, en el segon eixemple, l'agent transitiu (*Zuk*) va marcat en la *-k* característica del cas ergatiu per a senyalar que és la figura secundària, front al foc primari corresponent a l'objecte, que és el tema i va en cas absolutiu (el no marcat). Mentres que en les llengües agentives l'escena verbal prototípica és aquella en la que algú fa alguna cosa, interactuant sobre un pacient, les llengües temàtiques codifiquen el món com una escena en que un element

16 Li agraixc al meu companyó Garikoitz Knörr, professor d'eusquera, que m'haja facilitat amablement estos eixemples.

patix, experimenta o es veu afectat per una acció o situació. Dins d'esta concepció, l'agent que provoca l'acció és secundari, de manera que en les oracions transitives l'objecte rep més prominència focal que el subjecte. Ben mirat, esta visió de les llengües ergatives no és a soles comprensible, sino ben natural, ya que otorga preeminència com a figura al tema, el qual és un participant ontològicament autònom, és dir, concebible independentment de les seues accions, mentres que en la visió agentiva la figura primària no es concep autònomament, sino únicament en la mida en que realisa alguna acció.

Un exemple de llengua d'orientació molt marcadament agentiva és l'anglès (Langacker 2008: ibídem). Esta llengua perfila una escena visual d'interacció agent/pacient per a les relacions prototípiques transitives agentives (*The boy hit the ball*), per a les relacions merament perceptuals en les que el subjecte no té un valor actiu tan fort (*The boy saw the ship*) o per a l'aprehensió mental de les entitats (*I imagined the painting*). Fins ací, igual que el valencià; pero, además, també codifica transitivament les relacions simètriques entres dos participants de paper temàtic zero (*Australia resembles South Africa*) per a les que el valencià introduïx un objecte indirecte (*Austràlia li sembla a Sudàfrica*), i inclús les escenes de dos participants en les que el principal simplement se veu afectat per l'acció, com en *John broke his leg* (*John se trencà la cama*), a on resulta evident que John no tenia cap d'intenció de patir ningun trencament.

La llengua valenciana se comporta com una llengua d'orientació clarament agentiva, sense aplegar, no obstant, al grau de l'anglès. Si parem atenció a l'índex més cridaner com és l'aparició de la preposició *a* davant del complement directe, vorem que l'utilisa per a senyalar els objectes de major potencialitat perceptiva, és dir, els de persona dotats de referència individual (*Ha vist a Batiste fa poc*), marcant aixina el caràcter secundari de sa rellevància cognitiva, front a la primària del subjecte. Per això, quan l'objecte directe no denota una persona, sino el càrrec que ocupa (*El govern triarà el nou ministre la semana pròxima*), o be denota una categoria més pronte que un individu identificable concret (NGLV: 510) com en *Busque criat*, este participant, en no tindre tant de relleu, és conceptualisat automàticament com a figura secundària, sense necessitat de marcar el seu caràcter recessiu per mig de la preposició.

Per tant, no té ninguna justificació cognitiva el bandeig normatiu de l'objecte personal preposicional dut a terme per la normativa catalana, en un intent contraintuïtiu d'acostar artificialment el valencià a les llengües galorròmaniques per a diferenciar-lo del castellà. Com ha demostrat Peñarroja (1991: 53), la difusió de la preposició *a* davant de l'objecte directe

personal com a índex funcional que permet diferenciar *Criden els hòmens* de *Criden als hòmens* o *Mira la chica* de *Mira a la chica*, està ya fortament generalisada en el segle XV, segons s'observa en el *Tirant lo Blanch* o en les obres de Roïç de Corella. Per si fora poc, els estudis romànics sobre la qüestió han posat de manifest que la construcció prepositiva no pot atribuir-se a influència de l'espanyol (Peñarroja, 1991: 54, nota 51). Una norma que hipergeneralise la construcció no preposicional, com fa la AVL¹⁷, resulta desastrosa per a la vitalitat i la normalisació de la llengua valenciana: fa dubtar al parlant natiu del seu sentiment natural i l'obliga a convertir-se en un llingüiste forçat a analitzar la funció sintàctica de totes les frases nominals personals. Com a resultat, el parlant que pretén seguir el model *normalitzat* acaba suprimint a sovint la preposició *a* del complement indirecte i inclús d'algun complement de règim. La norma és tan inviable, coercitiva i antinatural que induïx a l'erro inclús a usuaris alfabetisats en la normativa catalana o que, en general, presenten un bon domini d'ella. Per posar un cas, el 29 de maig de 2020 el conseller d'educació Marzà acodí al programa *La qüestió* de À punt per a analitzar la reposta dels sectors educatius a la pandèmia del coronavirus. U dels tuits dels televidents dia “cal agrair el conjunt del professorat la dedicació mostrada en temps de pandèmia; no ha resultat fàcil aquest temps viscut”, suprimint la preposició *a* davant de l'objecte indirecte (“el conjunt del professorat”), a pesar inclús de l'aparició expressa d'un complement directe (“la dedicació mostrada en temps de pandèmia”) que podia haver-lo orientat en l'anàlisi. Per cert, que un atre tuit lamentava posteriorment les nombroses incorreccions dels missatges en valencià enviats al programa per professors especialistes en llengües com els de les escoles oficials d'idiomes. No és tan complicat pensar que una normativa oficial verdaderament valenciana facilitaria les coses i promouria el coneiximent i l'utilització efectiva de la llengua. Això clar, assumint que hi haja una verdadera voluntat d'estendre l'us del valencià i que l'objectiu primordial no siga la seua assimilació per part del català, barrant qualsevol diferència, inclús en detriment de la promoció social de la nostra llengua.

Si parem atenció ara a les funcions sintàctiques eixercides pel pronom *ne*, vorem que pot actuar com a objecte directe en les estructures transitives (¿*Ne vols?*) i com a subjecte de construccions intransitives de verps inacusatius. Segons havem vist, Perlmutter distinguí dos classes fonamentals de verps

17 Gramàtica normativa valenciana, pàgina 303.

intransitius: els verps inergatius o intransitius purs (*somriure, treballar, córrer, cridar, caminar...*) i els verps ergatius o inacusatius (*aplegar, créixer, quedar, faltar, bollir, aparéixer...*). Era esperable que a través de la distribució del clític *ne* el valencià, com les atres llengües que fan us del mateix (francés, aragonés, italià, català, balear...), agrupara l'objecte directe de les oracions transitives junt al subjecte dels verps inacusatius. Efectivament, estos subjectes són interpretats semànticament com a participants passius (més pronte que agents) en processos i transicions de canvi d'estat, de manera que compartixen en els complements directes la mateixa consideració pacient, no agentiva.

En unes atres paraules, encara que els verps inacusatius presenten un únic argument que funciona sintàcticament com a subjecte (en açò se comporten com els verps intransitius purs), nocionalment este és concebut com un objecte que no actua o efectua l'event, sino que es veu afectat o implicat passivament en ell (Mendikoetxea 1999: 1579). D'esta manera, la relació semàntica entre *bollir* i *aigua* és la mateixa en *Pere bull l'aigua en la caçola* i en *L'aigua bull en la caçola*. En abdós casos se tracta d'un pacient afectat per l'acció verbal, per molt que la seua manifestació sintàctica siga diferent: com a objecte directe en el primer cas i com a subjecte en el segon (Mendikoetxea 1999: 1580). Són verps inacusatius que reben una interpretació semàntica pacient o temàtica i que, per tant, admeten la pronominalisació per *ne* del seu argument els següents:

1. Els de canvi d'estat (*nàixer, morir, créixer, florir, semar-se...*).
2. Els d'aparició, desaparició i acontenyiment (*aparéixer, desaparéixer, ocórrer, succeir...*) i els existencials (*hi haure, caldre, faltar, quedar, sobrar, cabre...*).¹⁸
3. Els de direcció inherent (*anar, vindre, pujar, baixar...*).

A primera vista pot sorprendre l'interpretació afectada en conte d'agentiva del subjecte d'un verp com *vindre* (*Ahir vingueren pocs clients, pero hui n'han vengut més*). ¿Acàs no té un paper clarament agent com a eixecutor de l'acció? No res menys, la seua consideració inacusativa és coherent, ya que els verps de direcció inherent indiquen un canvi d'ubicació que afecta al subjecte (Mendikoetxea 1999: 1606), lo que

¹⁸ GCC: 1888.

habilita la seua interpretació com a afectat, més pronte que com a agent. En este sentit convé remarcar que esta classe de verps admet també subjectes inanimats (*No se vea cap núvol, pero a poc a poc ne vingueren uns quants i escomençà a ploure*), mentres que els inergatius tendixen a especialisar-se en subjectes animats (López García 1996: 271).

Per una atra banda, com apuntava Burzio, s'observa un paralelisme entre les construccions inacusatives i les passives pronominals, les quals admeten també la cliticisació partitiva: *València ya dispon de molts ponts sobre el Túria i encara està previst que se'n construïxquen més en els pròxims anys*. La vinculació entre la passiva i l'inacusativitat és comprensible, posat que una passiva consistix en que l'objecte se construïx sintàcticament com a subjecte pacient. La gramàtica de la AVL (2006: 306) no nomena entre les construccions inacusatives les passives perifràstiques, pero el valencià, com l'italià (*Saranno invitati molti esperti* → *Ne saranno invitati molti*), estén la cliticisació de *ne* també ad estes estructures: *En la ciutat de València existien moltes torres, pero en el pas del temps ne van ser derribades unes quantes*.

Además, originen també construccions inacusatives ab un subjecte afectat o pacient, les següents estructures:

4. Les oracions pronominals de causa externa, en subjecte efectiu, animat o inanimat (López García 1996: 270), derivades de construccions transitives (Mendikoetxea 1999: 1588-1597): *Teníem moltes bufes, pero en tant de moviment, ya se n'han punchat algunes* (<*Tant de moviment ha punchat algunes bufes*); *Haviem collit moltes bacores, pero en la calor se n'han secat moltes* (<*La calor ha secat les bacores*).

5. Les oracions pronominals presentatives procedents de construccions transitives (GCC 1894): quan verps com *donar*, *presentar* o *produir* s'intransitivisen per mig del pronom *se* i prenen com a argument un substantiu que indica acontenyiment (*cas*, *circumstància*, *ocasió*, *situació*, *accident...*), s'origina una construcció inacusativa en la que l'agent de la transitiva se borra i l'atenció passa a centrar-se en el pacient:¹⁹ *L'imprudència dels montanyistes ha produït molts accidents*

19 Per a una explicació unitària com a estructures de desfocalisació de l'agent de les oracions de passiva perifràstica i de determinades construccions pronominals com ara la veu mija, l'impersonal o la reflexa, vore Langacker 2008: 384-386.

enguany→*S'han produït molts accidents enguany per l'imprudència dels montanyistes* →*L'imprudència dels montanyistes causa molts accidents i de fet enguany se n'han produït uns quants per este motiu.*

6. Els verps d'emissió, quan van acompanyats d'un datiu inalienable perquè se referixen a fluïts del cos (*brollar, regallar, caure...*): *Se desmayà perquè té por a la sanc i li'n brollava del nas a mars.* Front a lo que afirma la GCC (1895), la matèria emesa pot ser també compacta: *Intentà torcar-se les gotes, pero li'n regallaven contínuament.*

Com podem observar, la cliticisació per *ne* agrupa els objectes directes en els subjectes més poc agentius, agrupament que nos recorda al de les llengües d'orientació temàtica. Esta característica nos revela un factor clau per a entendre el funcionament de *ne*: el pronom incorpora al perfil de la predicació el conjunt de base o de partida quan este és concebut com un element rellevant d'entitat independent de l'acció verbal; dit d'una altra manera, quan tenim un subjecte indefinit d'un verp transitiu o d'un verp intransitiu pur, l'entitat del subjecte apareix perfilada en relació a l'acció que realisa i no és possible la pronominalisació per *ne*; en canvi, quan el sintagma nominal no es focalisa com a generador d'una interacció agent / pacient, sino de manera temàtica independent, cobra protagonisme el conjunt de base. Prova d'açò és que en eusquera el sufix marcador de partitivitat *-(r)ik* és incompatible en el cas ergatiu del subjecte: *-k*. Aixina, davant d'una estructura transitiva com *Entraren alguns futbolistes buscant balons i n'agarraren tres*, el valencià parlant entén que el clític no es referix al participant agent vinculat a la creació de l'interacció (el subjecte), sino al participant temàtic, l'objecte, per al qual sí resulta rellevant la referència a la quantitat de base. Clar i ras, en l'oració anterior el pronom *ne* a soles pot referir-se als balons i no als futbolistes, per als quals, a pesar de constituir un grup indefinit, no resulta tan rellevant la referència al conjunt de base de partida com la seua vinculació agentiva que causa l'acció.

Com que els verps intransitius purs expressen activitats, en principi formes com *actuar* o *participar* haurien de pertànyer ad este grup i rebujar la pronominalisació per *ne*. No obstant, sí és perfectament acceptable una expressió com *En l'obra d'ahir actuaren pocs personages, pero en la de hui n'actuaran més, aixina que necessitarem la teua participació.* El motiu és que en est enunciat el verp *actuar* té el sentit d'intervindre o prendre

part en un event, és dir, que s'acosta als verps existencials, per als que el senyalament d'una quantitat per relació al conjunt de base sí resulta operativa.

En definitiva, pareix que l'incorporació del conjunt de partida des del marc fins a l'escena com a element inherent a la concepció de l'event (siga en sentit quantitatiu, com en *Posa-me'n uns quants*, siga com a oríge nocional: *Me'n vaig*) a soles se dona en estructures d'orientació ergativa, açò és, no agentiva. En l'enfocament agentiu els subjectes se conceben pel seu caràcter efectiu, com a actors de l'acció verbal; en l'enfocament ergatiu el participant subjecte existix de manera ontològicament independent. Esta concepció més autònoma és compatible en la noció d'un conjunt de partida del que es pren l'element del qual se parla o que rep l'acció verbal; en canvi, l'idea d'un element agent, pero a l'hora seleccionat i portat des d'un marc situacional general pareix més poc intuïtiva. A pesar d'açò, pareix que és possible originar seqüències acceptables de pronominalisació en verps no tan prototípicament ergatius, sempre que es dirigisca prèviament l'atenció sobre el marc per mig d'un procés de dislocació temàtica. Aixina, els parlants enquestats han otorgat clarament major acceptabilitat a *Dels vint aprovats, se n'han inscrit ya huit en el curs superior* que a *?Hem tengut molts aprovats i ya se n'han inscrit huit en el curs superior*. No obstant açò, la tematisació partitiva no té prou força per a generar enunciats acceptables quan estos estan explícitament marcats com a agentius, com ocorre en les següents construccions reflexives: **Dels huit candidats se n'han votat a si mateixa tres*; *?Dels huit professors, se n'han inscrit ad ells mateixos tres, els atres cinc han necessitat ajuda*.

9. CONCLUSIONS

A lo llarg d'est estudi havem intentat explicar el funcionament i les condicions de pronominalització del clític *ne* des d'una perspectiva cognitiva que nos ha permés donar conte del següents fenòmens:

1. El particular comportament sintàctic del pronom *ne* en valencià, que establix en el seu antecedent una identitat, no de referència, sino de classe, motiu pel qual no pronominalitza la frase nominal sencera, sino únicament el núcleu o el núcleu i els seus complements, mentres que l'especificador, si apareix, ha de quedar necessàriament fòra de la substitució (*Ya tenia un llibre publicat i enguany n'ha escrit dos més*). Açò s'explica perquè *ne* incorpora al constructe verbal el conjunt de base del qual s'extrau la part cliticada, d'a on prové la seua referència de classe, més pronte que individual.
2. La naturalesa específica de la relació d'este pronom en el seu antecedent, que no pot considerar-se estrictament anafòrica, com mostra la figura 13, ya que *ne* se referix a un subconjunt de classe no coincident en les instàncies particulars delimitades pel núcleu del sintagma nominal: *Joan té dos germanes i yo a soles ne tinc una*.
3. La peculiar distribució de funcions sintàctiques representades per *ne*, que engloba junt a l'objecte directe (*Enguany n'hem collit a cabaçades*), el subjecte del subgrup inacusatiu dels verbs intransitius (*N'han eixit unes quantes en aquella figuera*). Cognitivament, lo que fa el valencià per mig de *ne* és incorporar la referència al conjunt originari de base en els casos en que el sintagma nominal se concep independentment d'un traç semàntic agentiu, lo qual ocorre quan funciona com a objecte directe, pero també quan actua com a subjecte de les construccions intransitives més poc vinculades a l'agentivat, com ara les inacusatives dels verbs d'existència. Per cert, que en este comportament concret el valencià s'acosta a la visió del món de llengües ergatives com l'eusquera.
4. L'aparició del pronom *ne* en les estructures reflexives de desplaçament (*Quan va vore la panderola, se'n pujà a la cadira d'un bot*), la qual pot explicar-se unitàriament ab els usos partitius del clític: tant les construccions reflexives de moviment com les indefinides de quantitat no fan sino incorporar l'entitat de partida, és dir, la base del constructe, quan és percebuda com a

essencial per a la conceptualisació de l'event; siga com a espai originari anterior al canvi de posició que expressa el verp pronominal, siga com a classe de la que s'extrau un subconjunt indefinit. Esta vinculació del pronom *ne* en el marc situacional justifica la seua consideració dins de la tradició gramatical valenciana, junt a *hi*, com a clítics adverbials.

5. La restricció actual dels usos de *en*, *hi* als casos en que el marc situacional és consubstancial a una focalisació de l'escena fins al punt de que esta no pot ser construïda sense l'incorporació a la frontera verbal de les nocions circumstancials d'orige o lloc.

6. L'importància de l'idea de partitivitat com a condicionant de la cliticisació per *ne*, associada a la cognició de la referència exclusiva o quantificadora.

7. La noció de referència indefinida del pronom *ne*, la qual no ha de ser interpretada com a requeriment estricte d'un sintagma antecedent indefinit, sino com a designació d'una quantitat indeterminada o exclusiva de la totalitat de la categoria basal. Per a que puga operar esta designació intensiva, l'antecedent ha d'estar actualisat per quantificació (en conte de determinat) o be ha de rebre una interpretació genèrica, com en els predicats d'afecció (*M'encanten les noveles d'aventura i per això me n'he comprat unes quantes*).

8. El contrast en base a la noció cognitiva de ruta composicional entre complements adjectivals encapçalats o no per *de* (*N'han eixit de noves* front a *Ne té algunes molt bones*), depenent del moment en que se realisa l'atribució de la propietat: abans de la partició en el primer cas; en acabant, en el segon.

9. Les construccions concordades del verp *haver* (*Hi han moltes cireres*), originades per una reinterpretació subjectiva de la frase objecte, en un intent de crear un esquema perceptiu estable, dotant-lo d'una figura principal. La reinterpretació està motivada per la lexicalisació del pronom *hi*, que, en conseqüència, deixa d'entendre's com una localisació del marc verbal susceptible de sustentar la predicació.

10. Com a resultat del fenomen explicat en el punt anterior, la duplicació en les construccions concordades del verp *haver* de l'argument representat pel sintagma nominal (*N'hi han moltes cireres*): en la mida en que el

conjunt de base (*les cireres*) passa a conceptualisar-se com a participant principal en conte de com a conjunt de procedència, el parlant tendix a crear la construcció duplicada en la que la categoria està representada tant pel subjecte com per mig de *ne*, el pronom especialisat en la referència partitiva (quantitativa) de classe.

10. BIBLIOGRAFIA

Acadèmia Valenciana de la Llengua, *Gramàtica normativa valenciana*, València, AVL, 2006.

Acadèmia Valenciana de la Llengua, *Corpus Informatitzat del Valencià*: <http://cival.avl.gva.es/cival/buscador.jsp>

Blasco Ferrer, E. (1986). La posizione linguistica del catalano nella Romania. *Zeitschrift für romanische Philologie*, 102, n° 1-2, pp. 132-178.

Bosque, I. i Gutiérrez-Rexach, J. (2009). *Fundamentos de sintaxis formal*. Madrid: Akal.

Burzio, L. (1981). *Intransitive verbs and Italian auxiliaries*. Tesis Doctoral. Massachusetts Institute of Technology.

Mendikoetxea, A. (1999). Construcciones inacusativas y pasivas. Dins de Bosque, I. i Demonte, V., *Gramática Descriptiva de la Lengua Española*, pp. 1575-1629. Madrid: Espasa.

Colomina Samitier, M.ª P. (2016). Aspectos morfosintácticos de la combinación de clíticos en algunas variedades iberorrománicas. *Revista Española de Lingüística*, 46/1, pp. 7-37.

Croft, W. i Cruse, D. A. (2008. 1^a en anglès: 2004). *Lingüística cognitiva*. Madrid: Akal.

Fontelles, A., García, L. i Lanuza, J., (1996²). *Gramatica de la Llengua Valenciana*. València: Lo Rat Penat.

Fullana Mira, Ll. (1915). *Gramatica elemental de la llengua valenciana*. València: Centre de Cultura Valenciana.

Guinot i Galan, J. M. (1987). *Gramatica normativa de la llengua valenciana*. València: Lo Rat Penat.

Guinot i Galan, J. M. (1991). *Morfologia historica de la llengua valenciana*. València: RACV, Serie Filologica 7.

Ihsane, T. (2013). *En* Pronominalization in French and the Structure of Nominal Expressions. *Syntax* 16:3, pp. 217-249.

Kuhn, A. (2008). *El dialecto altoaragonés*. Traducció de J. A. Saura y Xavier Frías de Der hocharagonesische Dialekt (1935). *Revue de Linguistique Romane* 11, pp. 1-312.

Langacker, Ronald W. (1987). *Foundations of cognitive grammar I*. Stanford: Stanford University Press.

Langacker, Ronald W. (1991). *Foundations of cognitive grammar II*. Stanford: Stanford University Press.

Langacker, Ronald W. (2008). *Cognitive Grammar. A basic introduction*. Nova York: Oxford University Press.

López García, Á. (1996). *Gramática del español: II. La oración simple*. Madrit: Arco Libros.

López García, Á. (1998). *Gramática del español. III. Las partes de la oración*. Madrit: Arco Libros.

López García, Á. (2005). *Gramática cognitiva para profesores de español L2*. Madrit: Arco.

Maldonado, R. (2016²; 2012). La gramática cognitiva. Dins de Ibarretxe-Antuñano i Valenzuela, J. (eds.), *Lingüística cognitiva*, pp. 213-247. Barcelona: Anthropos.

Maldonado, R. (2019). Una aproximación cognitiva al clítico *se*. Dins de Ibarretxe-Antuñano, I., Cadierno, T. i Castañeda, A. (eds.), *Lingüística cognitiva y español LE/L2*, pp. 145-167. London-NY: University of Oxford.

Melián García, A. J. (1994). Funcionamiento y valores del pronombre *ende* en castellano antiguo. *Revista de Filología de la Universidad de La Laguna*, n. 13, pp. 245-262.

Montero Gálvez, S. (2019). Una aproximación cognitiva al valor referencial y cuantificador de los artículos. Dins de Ibarretxe-Antuñano, I., Cadierno,

T. i Castañeda, A. (eds.), *Lingüística cognitiva y español LE/L2*, pp. 73-93. London-NY: University of Oxford.

Montero Gálvez, S. (2011). El artículo y otros fantasmas del nombre. *RedELE* 21.

Nebot, J. (1894). *Apuntes para una gramática valenciana popular*. València: Imprenta de Ripollés.

Oxford Latin Dictionary, Òxford, Clarendon Press, 1968.

Penyarroja Torrejón, L. (1991). Sintaxis i lexic en el *Tirant lo Blanch* (Del valencià quatrecentiste al valencià modern). Dins de *Literatura Valenciana del Segle XV*. València: Consell Valencià de Cultura, pp. 37-66.

Real Acadèmia de Cultura Valenciana (2016²; 2015). *Nova Gramàtica de la Llengua Valenciana*, (citada abreviadament com a NGLV). València: RACV-Lo Rat Penat.

Saragossà, A. (2005²). *Gramàtica valenciana raonada i popular. Els fonaments*. València: Tabarca.

Todolí, J. (2002²). Els pronoms. Dins de Solà, J. (director), *Gramàtica del català contemporani*, Volum 2 (citada abreviadament com a GCC), pp. 1337-1433. Barcelona, Empúries.

11. PROCEDÈNCIA DE LES IMÀGENS: DOMINIS DE LLIURE UTILISACIÓ (*CREATIVE COMMONS*)

Figura 1: *pixabay.com*

Figura 2: Modificació pròpia d'una image de *pixabay.com*

Figura 5: *pxhere.com*

Figura 6: *flickr.com*

Figura 7: Modificació pròpia d'una image de *freepik.es*

Figura 17: *pixabay.com*

Figura 18a: *Modificació pròpia d'una image de publicdomainpictures.net*

Figura 18b: *publicdomainvectors.org*

DISCURS DE CONTESTACIÓ DE L'ILM. SR. LEOPOLDO PEÑARROJA TORREJÓN, ACADÈMIC DE NÚMERO

Il·lustríssims senyors acadèmics, senyores i senyors:

És un honor respondre al discurs del nou acadèmic, a qui vaig conèixer prou anys arrere en ambients pròxims a la RACV, i en qui vaig observar des del principi un interès especial per la precisió científica en la reflexió sobre el valencià i en quant afecta a la nostra cultura. Benvingut, per tant, el Dr. Lledó a una institució que deurà rendabilisar eixos talents. I també, com no podia ser d'atra manera, el recort afectuós al benvolgut Pare Benjamí Agulló, el silló del qual ocuparà, que tan bona estela ha deixat entre nosatres. Pau i Be.

Acrediten la trayectòria del Dr. Lledó dos llicenciatures en Filologia, un doctorat en menció internacional, estàncies de formació en diverses universitats europees i americanes i un grapat de publicacions inspirades pel to acadèmic i l'afany d'exactitut. Ademés, sa dedicació docent a la matèria *Llengua castellana* i a unes atres conexas com ara la de *Espanyol per a estrangers*, junt al coneiximent d'un conjunt considerable d'idiomes, el doten de base solvent per a abordar els problemes de caràcter diacrònic o sincrònic objecte d'investigació. Evite la relació exhaustiva de treballs i publicacions, de les que senyale «El valencià, una llengua romanica» (1999), *Fonaments científics de la llengua valenciana* (2009), «The independent Standardization of Valencian: From Official Use to Underground Resistance» (Nova York, 2011), etc., l'edició de texts clàssics o la seua marcada participació com a redactor en cap de la *Nova Gramàtica de la llengua valenciana* d'esta Real Acadèmia.

Ara be, no és possible, vist el grau d'abstracció teòrica del discurs (i més encara, en sa versió impresa), desgranar dins de la brevetat protocolària d'esta resposta ni tan solament les qüestions principals. Això sí, sorpren que la física (dos fonemes) d'una magnitud gramatical com és la partícula / ne/ i les seues variants invertida i elidida de «**ne** compraré», «**en** compraré», «**n'**havia comprat» (use *magnitud* en el sentit d'Alarcos), siga inversament proporcional a la complexitat dels problemes gramaticals que du aparellats. En conseqüència, me llimate a deixar plantejades, adoptant un punt de mira transversal en la doctrina, unes observacions personals respecte a la fèrtil

partícula /ne/ i a les repercussions que este i uns atres elements del sistema llingüístic comporten per a la percepció nativa de l'usuari.

Partiré de dos preguntes. La primera, qué és des del punt de vista categorial eixe /ne/ valencià (i més que valencià, ya que el retrobem, si be no igual, en francés, en català, en llenguadocià, en italià o en aragonés), el de «ne tinc», «en compre», «n'usava». ¿Un pronom?, ¿un adverbí?, ¿un pronom adverbial?, ¿un adverbí pronominal?, ¿una proforma? La segona, cóm actua, és dir, quines són les funcions per a les que està capacitat o per a les que no ho està; i tot això per causes complexes de les que el Dr. Lledó n'expon certerament unes quantes. En efecte, i al marge l'orientació cognitiva que se tria en esta dissertació, sabut és que no tota classe gramatical està capacitada per a contraure en l'enunciat, en el pla de les relacions entre signes copresents, determinades funcions. Un adjectiu (*blanc, bo, feliç*) no pot promoure's a la funció s ni a la funció o (directe, indirecte, regit, circumstancial o agent) a no ser a través d'un procés de refuncionalisació; pero un terme de la classe substantiu (*llibre, casa, virtut*) pot contraure-les pràcticament totes, be per sí, be per mig d'un signe de transposició, d'un traslatiu en la terminologia de Tesnière. Aixina, en «*Té son*» front a «*Se mor de son*», etc.

Puix be, l'estudi de Lledó, al concretar el tractament atribuït a la partícula /ne/ per les gramàtiques valencianes en sentit propi (la de Fontelles-Lanuza-García, la de Guinot, i ans d'elles, les de Nebot i Fullana, además de la *Nova Gramàtica* de la Real Acadèmia de 2015) i per les gramàtiques valencianes en sentit impropí (la sucursalista de la AVL i la semicatalana de Saragossà, a les que hi ha que afegir la denominada *Gramàtica del català contemporani*, que nos servix de taula de contrast), conclou que eixos compendis parlen en un to general de *pronom* i de *pronom adverbial*, afegint, en general, la qualificació de forma *partitiva*.

Per a evitar una idea confusa de la classe de signe que tenim entre mans, convé qüestionar-se si, en realitat, es tracta d'un verdader pronom. Estime que tal volta sí en un sentit lax, no si partim del comportament habitual de la categoria «pronom». En l'expressió «Esta llibreria oferix les últimes novetats editorials i yo **en** solc comprar algunes» és evident que /en/ pronominalisa al segment «novetats editorials», ya que el recupera, pero no el reitera; en canvi, no és capaç de promoure's a les funcions que li son inherents a la categoria pronom, a no ser que, al parlar de les

típiques d'eixa classe de paraules, com ara les de *s u o*, usem a la llaugera el concepte *funció*, que ha de tindre, *nolens volens*, manifestació formal.

Paralelament, i des de l'atra perspectiva, ¿és un adverbí? És evident que la forma /ne/ de «**ne** beu», «**en** porta» prové, etimològicament, de l'adverbí llatí *INDE*, del que Ernout-Meillet subrallen que indica «l'orige, el punt de partida en l'espai o en el temps» (*Dict* 315); i és costum insistir en la càrrega adverbial de les formes /en/, /hi/ com a referències al marc situacional (cosa que els opon al cos de pronoms personals del grup /el, la, les, li, els/). No obstant, el *modus operandi* de /ne/ no coincidix en les paraules de ranc *terciari* en el sentit de la classificació de Jespersen, és dir, en els *adverbis*. Per eixemple, en l'enunciat «D'exàmens, demà **ne** tindré dos», /ne/ no compartix el comportament de l'adverbí *demà*. Podria contraargumentar-se que també la partícula /no/ de «Ara **no** plou» opera de modo distint a la paraula «**ara**», i s'admet en canvi que els dos són adverbis, de «temps» o «de negació». Pero açò no modifica en absolut les obvietats apuntades. En suma, ni són en puritat lo mateix ni funcionen igual.

Feta esta introducció, m'interessa abordar la derivada de la primera reflexió; i aprofitant l'esquema de funcions que en les citades gramàtiques se consideren les típiques de tan esvarosa partícula, faré una relació de les mateixes, apuntant en cada cas un breu escoli o consideració crítica. Són estes:

Cas 1.- /Ne/ partitiu que pronominalisa un CD de quantitat indefinida i que actua com a substitut del N i el ADJ d'un SN, o únicament del N: «—¿Menja pomes? —**Ne** menja.»

ESCOLI. El valor partitiu tan ponderat per les gramàtiques no deixa de ser un tant hipotètic. Ni ací /ne/ se referix a una part de les pomes (ya que aludix a una quantitat indeterminada d'eixa classe de fruta) ni en atres enunciats com ara «Ell veu pel·lícules i yo també **en** veig» se pronominalisa la part d'un tot, sino una classe, una noció, una «forma de significat».

Cas 2.- /Ne/ substitut del s de construccions intransitives de verp inacusatiu o de verp en veu passiva. Per eixemple: «Ordena les cartes perque **n**'han arribat moltes».

ESCOLI. Pero ¿es tracta del s oracional? Només en apariència, puix que fa alusió obligada a un tema silenciàt. Ademés, «moltes» no pot quedar fora de l'òrbita del s: ¿qué seria en atre cas? Enunciats com ara «Únicament **en** som tres» presenten un s que podria ser objecte de controvèrsia, pero no podem descendir ara a detalls. Es més, deuria definir-se qué entenem

per «funció partitiva», tota volta que la noció 'partitivitat' pertany al component semàntic de la llengua, no al sintàctic. Com la de dualitat, multiplicitat, totalitat, i atres tantes. Per eixemple, en el sintagma «una llesca de meló», la càrrega semàntica del substantiu *llesca*, implica *per se* una idea fraccionària o fraccionada.

Cas 3.- /Ne/ pronom substitut d'un sintagma /de/ + SN. És lo que ocorreria en «Faltava prou de pa i **ne** comprí més».

ESCOLI. Tampoc és cosa clara que la substitució opere sobre el sintagma total «de pa», sino que més be recupera sense reiterar-lo el concepte «pa». En realitat, entre l'expressió castellana «mucho pan», la valenciana «molt de pa» i la francesa «beaucoup de pain», les diferències no són de «partitivitat», sino d'articulació sintàctica del component semàntic de la llengua.

Cas 4.- /Ne/ associat a pronoms personals en verps de moviment: «Me'n vaig», «Se'n puja», «Nos **en** baixem».

ESCOLI. Esta gama d'estructures exigix una explicació més específica; no disponem ara d'espai ni de temps. Pero no hi ha ahí més que un procés de simple gramaticalisació, i encara que vullga buscar-se un significat *abitiu* en el sentit de Fillmore, és dir, de complement d'orige (de modo que «Me'n vaig» seria una reformulació de 'Yo vaig, pero partint d'ací'), tant el pronom /me, te, se, etc./ com la forma /en/ han perdut la funció complement i el valor reflexiu, ya que l'acció no la fa i la rep l'actor del procés. No són pleremes, són morfemes o combinacions morfemàtiques.

Puix be, a partir d'esta casuística, i acceptant l'idea de Hjelmslev de que una funció és la relació entre dos funtius i de que les llengües consistixen en sistemes de relacions o de funcions, resulta evident que la llista de funcions (siga quina siga la metodologia descriptiva, ya que les llengües són immunes als nostres intents d'aproximació, funcionen al marge dels llingüistes i a voltes al seu pesar) desenrollades pel /ne/ valencià i les seues variants és, com a mínim, opinable, i no queda ben reflexada en les classificacions escolars. En la pràctica, en l'enunciat «**En** ha planchat vàries», la presuposició del qual estaria formada per tres unitats d'articulació, un verp divalent planchar, un primer actant /algú/ i un segon actant /camises/, per eixemple, sol dir-se que /en/ és complement directe, i sol deixar-se en un segon pla el paper sintàctic de «vàries», pero lo cert és que «vàries» només pot funcionar com a CD, i és difícil justificar en arguments formals que /en/ siga un atre CD, a no ser que pensem en una construcció dislocada, el complement de la qual, /en/, seria anticipatiu.

Esta aproximació que acabe de traçar podria considerar-se un esforç debades si atenem a l'interpretació de Lledó des de l'òptica cognitiva. Perque este prisma, derivat de la corrent promoguda per Langacker i atres, evita certes dificultats que sorgixen al plantejar l'anàlisi des d'un punt de vista tradicional, estructural-funcionaliste o atres no tradicionals pero no cognitius, ya que l'incorporació de conceptes com ara el de conjunt de base, quantificació i referència exclusiva, etc., permet concloure —i aixina ho fa el nostre nou acadèmic— que el signe /ne/ lo que establix ab el seu antecedent és una identitat de classe, no de referència, a l'incorporar al constructe verbal el conjunt de base del que s'extrau la part pronominalisada (cliticisada). Són més els comentaris que el tema fa possibles i que no podem desenrollar, com ara la correlació entre el cas de /ne/ i el problema de la predicació oracional que vaig estudiar anys arrere; o les conexions en el peculiar pronom relatiu espanyol *cuyo*, *cuya*, etc.

En fi, per a tancar estes reflexions, si be vàries llengües de l'entorn compartixen, per raons de circulació romànica, l'us de la forma /ne/, i inclús de /hi/, com es veu en el francès «J'**en** boirai à ta santé», en el provençal «Vous n'**en** prègue» [«Vos demane'»], en l'italià «Con queste, **ne** arrivano altre», en l'aragonés «Di le **ne**» [dis-li-ho], etc., no ho fan de forma simètrica. En el cas del català, /ne/ presenta usos estranys al valencià, llengua que els rebujà o els desconegué des d'època protorromanç, i que queden fora de l'us patrimonial de l'històric Regne de València. Glatix ací una qüestió clau: la de les diferències entre la llengua del nort i del sur de l'Ebre, frontera aproximada de primitives divisions etnolingüístiques, que quedaren establides de forma germinal en època protorromànica, i es definiren en època d'orígens a nivell sintàctic, com acaba de demostrar-se, en la morfologia nominal i verbal, en el lèxic —les proves son incontables— i en pla de les significacions. Es tracta, curiosament, d'una oposició en el sentit dels meridians (nort-sur), no en sentit dels paral·lels (d'ahí que siga ínfima o nula entre la Catalunya oriental i la Catalunya occidental). Per eixemple, els derivats de les bases *BORNIU, TURMĚLLU, VIGILIĀ, VASCĚLLA, LEVARE, *MAGIUSTA (d'on venen els catalans *borni*, *turmell*, *vigilia*, *vaixella*, *llevadora*, *maduixa*) es concentraren des de poc més avall del paral·lel 41° nort cap amunt, front a les bases TÖRTU, GARRA, VĚSPERA, OPERA, COMMĀTRE, FRAGŮLA (d'on els valencians *tort*,

garró, vespra, obra, comare, fraula), que ho feren de l'Ebre en avall, en terra valenciana. Pero no podem entrar ahí; seria cosa monogràfica. En lo que fa al tema, usos valencians com ara «**En** eren molts en el dinar», són agramaticals en català. I, al contrari, construccions de la sèrie «D'això ja **en** parlarem» (on se pronominalisa un complement de règim); «De representant fa temps que no **en** fa» (on es pronominalisa un predicatiu o aditament atributiu del subjecte); o «De la teua actitud **n'**estic satisfet» (on es pronominalisa un complement de l'adjectiu) són estrangeres a la sintaxis valenciana. És una mostra, entre tantes, de que estem davant de dos sistemes conexas, pero netament distints; i de que l'usuari no inoculat, en virtut de sa competència nativa, és capaç, si no d'explicar científicament cada diferència (no requerim la teoria del color per a distinguir el blau del vert), sí d'identificar una llengua com a pròpia o com a pròpia d'un altre grup humà.

Esta és l'idea que teníem, aproximadament, de l'evolució de les llengües naturals. Pero en el cas del valencià, que té perfils especials, pero no únics en atipisme entre les llengües d'Espanya, este panorama ha seguit alterat de quall per una força intrusa, el nacionalisme supremaciste (és dir, raciste) pancatalà, el qual, no sense un previ procés de deconstrucció i falsificació sistèmica de la realitat històrica de València i mediant la compra illimitada de voluntats de manobres servils —l'explicació és un capítol sancer de l'història del pensament contemporàneu—, ha conseguit a través d'una tupida ret expansiva i de propaganda i *agitprop*, conmutar la nostra llengua ancestral per un subproducte adulterat de factura catalanesca del laboratori IEC, en o sense intervenció de la seua sucursal en el “País”. És un procés de cirurgia social que ha extirpat ya de moltes generacions els ancorages essencials a la seua llengua, cultura i pertinença històrica, un gran resseteig, un colp des de dalt, des de les pròpies institucions. Ara, els seus timoners, tancada la fase d'anexió pel camí de la llengua (la falàcia mitològica clau en la paranoia de la catalanitat), creuen arribada l'hora del *delenda est Valentia*, és dir, del *muiga València* per a que vixca el deliri pancatalà. Com no soc profeta, me llimate a imaginar el futur si la societat valenciana, que salvo heroiques excepcions, ha contemplat impassible l'entrega de la seua dignitat, no s'alça en peu.

Puix be, en est escenari de dos forces, la descomunal d'un procés casi complimentat i la de la veritat i la ciència, no cal dir on estem. No serà per

nosatres²⁰. Contarem de hui en avant en l'inestimable treball de Miquel Àngel Lledó, a qui done la més efusiva benvinguda.

20 **Símbols.** ADJ = Adjacent. CD = Complement directe. N = Nucleu. o = Objecte. s = Subjecte. SN = Sintagma nominal. **Referències.** Alarcos Llorach, E., *Gramática estructural según la escuela de Copenhague y con especial atención a la lengua española*, Madrit, Gredos, 1951; *id.*, *Estudios de gramática funcional del español*, Madrit, Gredos, 1970; Acadèmia Valenciana de la Llengua, *Gramàtica normativa valenciana*, València, AVL, 2006; Ernout – Meillet, *Dictionnaire Étimologique de la Langue Latine*, París, Klincksieck, 1932; Fillmore, Ch. J., «The Case for Case», en Bach y Harms (ed.), *Universals in Linguistic Theory*, Nova York, Holt, Rinehart, Winston, 1968, pp. 1-88; Fontelles, A., García, L. i Lanuza, J., *Gramatica de la Llengua Valenciana*, València, Lo Rat Penat, 1996 (2^a); Guinot i Galan, J. M., *Gramatica normativa de la llengua valenciana*, València, Lo Rat Penat, 1987; Hjelmslev, L., *Prolegómenos a una teoría del lenguaje*, Madrit, Gredos, 1971; Jespersen, O., *Essentials of English Grammar*, London, Alien and Unwin, 1946; Langacker, R. W., *Foundations of cognitive grammar I*, Stanford, Stanford University Press, 1987; Nebot, J., *Apuntes para una gramática valenciana popular*, València, Imprenta de Ripollés, 1984; Peñarroja Torrejón, L., «Los predicativos en español», *Thesaurus*, Boletín del Instituto Caro y Cuervo 47 (1992), pp. 405-422; Real Acadèmia de Cultura Valenciana, *Nova Gramàtica de la Llengua Valenciana*, València, RACV-Lo Rat Penat, 2015; Saragossà, A., *Gramàtica valenciana raonada i popular. Els fonaments*, València, Tabarca, 2005; Solà Cortassa, J. et alii, *Gramàtica del català contemporani*, 3 vols., Barcelona, Empúries, 2002; Tesnière, L., *Elementos de sintaxis estructural*, Madrit, Gredos, 1994.

ÍNDEX

1. PREÀMBUL	5
2. PLANTEJAMENT DE LA QÜESTIÓ: UNA PERPLEXITAT SINTÀCTICA	9
3. DISTRIBUCIÓ FUNCIONAL DE <i>NE</i>	11
4. LA PRONOMINALISACIÓ DE LES CONSTRUCCIONS INACUSATIVES	14
5. EL PRONOM <i>NE</i> I L'INDEFINITUT DE L'ANTECEDENT	21
6. EL PRONOM <i>NE</i> : L'INCORPORACIÓ A L'ESCENA DE LA CANTITAT DE BASE DEL MARC SITUACIONAL	34
7. LA FOCALISACIÓ DEL MARC SITUACIONAL PER MIG DEL PRONOM <i>HI</i>	47
8. LA DISTRIBUCIÓ ERGATIVA DE <i>NE</i>	57
9. CONCLUSIONS	66
10. BIBLIOGRAFIA	69
11. PROCEDÈNCIA DE LES IMÀGENS: DOMINIS DE LLIURE UTILISACIÓ (CREATIVE COMMONS)	72
DISCURS DE CONTESTACIÓ DE L'ILM. SR. LEOPOLDO PEÑARROJA TORREJÓN, ACADEMIC DE NÚMERO	75

Este llibre s'acabà imprimir
el 10 de decembre de 2021,
coincidint en el Dia dels Drets Humans.
Dita celebració commemora
l'adopció de la Declaració Universal
dels Drets Humans per l'Assemblea General
de les Nacions Unides
en l'any 1948.

